

Aluminij

Časopis družbe Talum, d. d., Kidričevo, julij/avgust 2007, številka 7-8

Poletje se izteka

Iz vsebine

Časopis družbe Talum
Naslov uredništva: Talum, d.d.
2325 Kidričevo, Tovarniška cesta 10,
telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103,
e-pošta: ivo.ercegovic@talum.si
Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov
Uredniški odbor: Ivo Ercegović, urednik, Danica Hrncič
in Lilijana Ditrh, članici, Darko Ferlinc, član,
Srđan Mohorič, član
Jezikovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak
Oblikovanje: Darko Ferlinc
Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor
Tisk: Bezjak tisk, Maribor

4 Poslovanje, skupščina delniške družbe Talum

5 Marketing

6 Energetika, anode

7 Varstvo pri delu 2007

8 Pošiljanje dokumentov s pomočjo e-faksa

9 Trgovanje z emisijskimi kuponi

10-13 Intervju

14 Elektroliza B

15-18 Izobraževanje

19 Aktualno

20-21 Reportaža

22 Fotografija meseca

23 Kolumna

24-26 Vrelci idej

27 Kolumna

28-29 Fotoreportaža

30 Rekreacija

31 Upokojevanje

32-33 Zdravje

34 Križanka

Sodelovanje v Aluminiju

IVO ERCEGOVIĆ
GLAVNI UREDNIK

»Tudi naprej bomo sprejemali dobre nasvete in pobude, vendar pri tem ne bomo odstopali od značilnosti Taluma, na osnovi katerih gradimo naš svet aluminija.«

Poletje se izteka in s sliko galeba na naslovnici, ki jo je Srdan Mohorič posnel na »naših« Nerezinah, želimo bralce spomniti na lepote morja. Lepot gora, vse tam do vrha Triglava, v tej številki prav tako ne manjka. Našega elektrolizerja Zdravka Štumpergerja je navdušila Peca in o njej je napisal pesmico.

Julija smo od Sekcije internih komunikatorjev – Papirus prejeli oceno časopisa Aluminij za leto 2007. Med devetindvajsetimi prijavljenimi internimi glasili smo zasedli trinajsto mesto. Na prvi pogled ni to nič posebnega. Vendar pa je za nas razveseljivo, da so nas neodvisni ocenjevalci, ki so se poglobili v vsebinske in slogovne značilnosti naših prispevkov, pohvalili za velik trud in zelo kakovosten premik v primerjavi z lanskim letom, posebej na področjih oblikovanja, fotografije in lektoriranja. Ocenjevalci iz (konkurenčnih?) podjetij pa so nas ocenili samo z golimi številkami, skoraj brez obrazložitve. Zmagal je Simobil, za njim pa so se uvrstili Lek, Mercator itd. Med prvimi petnajstimi so poleg nas le še štiri kolikor toliko proizvodna podjetja. Simobilu smo čestitali za prvo mesto, saj imajo zares atraktiven časopis. Izhaja le štirikrat na leto in je skladno z njihovimi cilji večinoma podrejen okusu potrošniške družbe. Mi pa tega ne potrebujemo. Zavedamo se tudi, da naši livarji, anodarji, elektrolizerji (ki jih niti v Slovenskem

pravopisu ni, pa tudi računalnik jih vztrajno podčrtava rdeče) ne morejo konkurirati všečnim manekonom, trgovcem, bančnikom, založnikom itd. To nam posredno pojasni tudi Stanko Vajda v komentarju ob obletnici zagona elektrolize B, ko primerja način in pomen odprtja novih objektov.

Lekov časopis je morda še boljši, vendar je treba omeniti, da imajo dvanajst članov uredništva, oblikovalca, lektorja, fotografa, pa še novinarja kot sodelavca urednice. V našem petčlanskem uredništvu opravljamo vse razen lektoriranja in priprave za tisk. Tudi naprej bomo sprejemali dobre nasvete in pobude, vendar pri tem ne bomo odstopali od značilnosti Taluma, na osnovi katerih gradimo naš svet aluminija. Želimo, da tudi vi sodelujete s svojimi prispevki in ni nujno, da so vrhunski.

Član uprave mag. Franc Visenjak nas podrobneje seznanja z uspešnim poslovanjem v prvem polletju. Rezultat tega je, da smo poleg investicijskih in drugih dejavnosti ob periodičnih stimulacijah dvignili tudi osnovno plačo za 13,3 odstotka. Obveščamo vas tudi o sklepih zadnje skupščine Taluma.

»Čuti se, da se vedno nekaj dogaja, da rastemo kot živo bitje, in ta lastnost Taluma ves čas motivira ne samo mene, ampak mnoge mlade strokovnjake,« nas v pogovoru prepričuje Darko

Varžič, novi vodja OE za upravljanje s kovinami. V pogovoru z njim boste izvedeli, kako mu gre pri vodenju in razvoju najpomembnejše dejavnosti, pretaljevanju odpadnega aluminija. Zvone Banko ga v svojem prispevku dopolni in pojasni, kaj nameravamo z novimi napravami proizvajati in kaj z njimi sploh zmoremo.

Iz Energetike nas obveščajo o svojih razvojnih dosežkih, tokrat v Vodarni. Po dolgem času imamo pomembne informacije o pripravljenosti Taluma glede trgovanja z emisijskimi kuponi. Pri tem nas Aleksandra Murks opozarja tudi na »neprijetno resnico«, ki nas še lahko doleti. V Talumu smo na svoj način in v skladu z novim zakonom uvedli omejitev kajenja, kot je pojasnil Iztok Trafela. Poletni čas so nekateri izkoristili za izobraževanje in obiskali seminarje ali podjetja s sorodnimi dejavnostmi. V zapisih udeležencev lahko zasledite veliko navdušenje in željo po prenosu pridobljenega znanja.

Če ste namenjeni na potovanje v London ali Finsko – pa tudi, če ne –, priporočam, da preberete prispevka naših kolumnistk. To nista gola zapisa o krajih, naravi itd., to je klic po spoznavanju sveta, spreminjanju ustaljenih mnenj o drugih in – če hočete –, tudi spreminjanju sebe.x

Tudi letos poslujemo uspešno

MAG. FRANC VISENJAK
FOTO: DARKO FERLINC

Mag. Franc Visenjak

Fizični obseg blagovne proizvodnje je v prvem polletju 2007 znašal 81.637 ton in je večji od planirane za pet odstotkov ter hkrati večji od ustvarjenega v enakem obdobju lani za tri odstotke. Nadpovprečno rast fizičnega obsega blagovne proizvodnje glede na plan smo v obravnavanem obdobju ustvarili z blagovno proizvodnjo drogov, ki je od planirane večja za devet odstotkov, in z blagovno proizvodnjo rondelic, ki je od planirane prav tako večja za devet odstotkov.

Doseganje dobrih rezultatov pri proizvodnji elektroliznega aluminija je povezano z obvladovanjem vseh težav, ki nastopajo pri zapiranju elektrolize B, saj nam večja količina iz elektroliz omogoča lažje uvajanje novih kapacitet.

Količinska prodaja proizvodov iz aluminija, ustvarjena v tem obdobju, znaša 83.024 ton in je v primerjavi s planiranim fizičnim obsegom prodaje za deset odstotkov večja, v primerjavi s fizičnim obsegom prodaje, ustvarjenim v enakem obdobju leta 2006, pa je

v povprečju za en odstotek manjša. Skupna vrednost ustvarjene prodaje znaša 190.774.847 evrov in za šestindvajset odstotkov presega planirano za obdobje od januarja do junija letos ter za deset odstotkov ustvarjeno skupno vrednost prodaje v obdobju od januarja do junija 2006.

Doseganje vrednostne prodaje je povezano tudi z gibanjem borzne cene na Londonski borzi kovin. V prvem polletju je povprečna cena znašala 2.780,83 dolarja na tono oziroma 2.092,26 evra na tono. Cena v evrih je bila za štirinajst odstotkov večja, kot smo predvidevali v letnem planu poslovanja.

Odvisnost nekaterih nabavnih cen od borzne cene aluminija je vplivala, da so dejanske nabavne cene glinice, kupljenega aluminija in električne energije večje, kot smo planirali.

Doseženi poslovni izid za obdobje od januarja do junija 2007 je boljši, kot smo predvidevali s planom, in boljši od doseženega v preteklem letu. Seveda pa dober poslovni izid že moti

likvidnostna situacija, ki nastaja zaradi podaljševanja plačilnih rokov na prodajni strani. To pomeni, da bomo poleg dobrega dela v sami tovarni morali biti še bolj dejavni na vseh področjih, ki so povezana s poslovnim okoljem. V prvem polletju se je pomanjkanje števila delavcev stopnjevalo predvsem v nekaterih delovnih enotah. Z različnimi ukrepi, ki zajemajo tudi druge enote, poskušamo reševati nastalo situacijo.

Na področju osebnih dohodkov smo v prvem polletju ob stimulaciji tudi dvignili vrednost točke za 13,3 odstotka. Prizadevati si moramo, da se bo dobro poslovanje nadaljevalo tudi v drugem polletju letošnjega leta. Dobri rezultati bodo omogočili doseganje zastavljenih ciljev, predvsem pa, da bomo politiko plač in planirane investicije v celoti izvajali, kot smo načrtovali z letnim planom poslovanja.x

Skupščina delniške družbe Talum

DANICA HRNČIČ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

V sredo, 22. avgusta 2007 je v prostorih Taluma potekalo 14. zasedanje skupščine družbe Talum, d. d. Kidričevo. Delničarji družbe Taluma so zavrnili predlog uprave, da se celoten bilančni dobiček iz preteklega poslovnega leta razporedi med druge rezerve iz dobička. Podprli so predlog Kapital-ske družbe, da se dve tretjini bilančnega dobička nameni za dividende, tretjina pa ga ostane nerazporejenega. Uprava družbe je delničarje seznanila z letnim in konsolidiranim letnim poročilom družbe za minulo leto. Prav tako so se delničarji seznanili s poročilom Nadzornega sveta za preteklo leto ter podelili Upravi in Nadzornemu svetu razrešnico. Delničarji so določili tu-

di višino sejnine nadzornikom, ki bodo za udeležbo na seji prejeli 825 evrov, predsednik nadzornega sveta pa 1072 evrov. Za revizorja za poslovno leto 2007 so imenovali revizijsko družbo Renoma iz Ljubljane.

Delničarji so izglasovali preračun nominalnega zneska delnic in osnovnega kapitala družbe v evre, tako da znaša po preračunu vrednost ene delnice 4,17 evra. Delnice z nominalnim zneskom so nadomestili s kosovnimi delnicami, in sicer tako, da se vsaka delnica z nominalnim zneskom 4,17 evra nadomesti z eno kosovno delnico. Osnovni kapital družbe je tako razdeljen na 3.796.749 kosovnih delnic.x

Člani uprave in skupščine

Sekundarne livarske zlitine ali kaj nam je tega treba bilo

ZVONE BANKO

FOTO: IVO ERCEGOVIĆ

Zvone Banko, vodja marketinga

V vročih poletnih dneh so naše misli bolj kot na delo osredotočene na počitek in dopust. Kdo bi zameril, izpraznjene baterije si je vsake toliko časa treba napolniti, proizvodni obrati pa so včasih dobesedno »peklensko vroči«.

Kljub navidezemu mrtvilu skoraj neopazno potekajo nekatere dejavnosti, še kako pomembne za bližajoče se obdobje po ustavitvi elektrolize B. V mislih imam pretaljevanje odpadnega aluminija za potrebe proizvodnje sekundarnih livarskih zlitin. Številni članki, objavljeni v Aluminiju, so doobra predstavili tehnologijo in proizvodne naprave. Veliko manj pa je bilo napisanega o tem, kaj nameravamo z napravami proizvajati in kaj sploh zmoremo. Za boljše razumevanje podajam nekaj pojasnil o Talumovem današnjem in prihodnjem prodajnem programu ter o surovinah, potrebnih za proizvodnjo.

Gnetne zlitine obsegajo proizvodnjo drogrov, širokega traku za izparilnike in

rondic. Osnovna surovina za proizvodnjo je elektrolizni aluminij, temu pa primešavamo staljeni kakovostni odpadni aluminij.

Livarske zlitine obsegajo proizvodnjo palic in hlebčkov, glede na kemično sestavo in možno uporabo različnih vrst aluminija pa je delitev naslednja:

- *primarne zlitine* so izdelane iz elektroliznega aluminija,
- *primarnim podobne zlitine* so izdelane iz mešanice elektroliznega in kakovostnega odpadnega aluminija (zelo podobno gnetnim zlitinam),
- *sekundarne zlitine* so izdelane iz odpadnega aluminija slabše kakovosti.

Proizvodnjo gnetnih zlitin ter primarnih in primarnim podobnih livarskih zlitin obvladujemo. Prodajne cene proizvodov ter cene nakupa odpadnega aluminija se oblikujejo glede na ceno aluminija, ki kotira na Londonski borzi kovin. Ustvarjeni dobiček je v največji meri odvisen od stroškov proizvodnje elektroliznega aluminija

in naše sposobnosti, kako stroške zlitin krotiti.

Za področje sekundarnih livarskih zlitin pa veljajo drugačna pravila. Elektrolizni aluminij je za uporabo predrag, zato ga je treba za rentabilno proizvodnjo nadomestiti z drugo, ustrezno surovino. Kaj pa je ustrezna surovina? Na to vprašanje poskušamo dobiti odgovore s testnim pretaljevanjem na novi talilni peči T4 v DE Livarske zlitine. Testiranje poteka »v živo«, kar pomeni, da proizvajamo artikle za prodajo in se ob tem učimo. Učenje bo trajalo več mesecev.

In kako zagotoviti rentabilnost prodajnega programa? Uspešnost prodaje sekundarnih zlitin je določena že v fazi nakupa odpadnega aluminija, pri čemer poceni nakup ni nikakršno jamstvo za zaslužek. Ključnega pomena je dobro poznavanje odpadnega aluminija in dobaviteljev. Ponudnikov je veliko, po sposobnosti sortiranja materialov pa se med seboj zelo razlikujejo. Ob nakupu je treba upoštevati kemično sestavo, prisotnost primesi, možnost mehanske priprave materiala, izgubo aluminija pri pretaljevanju, nabavno ceno odpadnega aluminija in prodajno ceno proizvoda, ki ga je glede na zahtevano kemično sestavo mogoče proizvesti.

Skladiščenje in priprava odpadnega aluminija sta za delo v livarni izrednega pomena. Žal na stotine materialov, različnih po obliki, kemični sestavi ali primeseh, tega dela nikakor ne olajša. Ob prejemu odpadnega aluminija moramo vedeti, kako material preveriti, kako ga mehansko pripraviti (razrezati, zdrobiti, izločiti kovinske in nekovinske

primesi in podobno) in na katero lokacijo oziroma s katerimi podobnimi surovinami ga uskladiščiti.

Obseg dela zaposlenih v Marketingu se s skladiščenjem na končno lokacijo konča, pomanjkanje izkušenj in vse storjene napake pa se kasneje odražajo pri delu v livarni. Delavci iz livarne morajo znati iz oznak surovin ter ob upoštevanju predpisane tehnologije oziroma receptov zanesljivo ugotoviti, katere materiale lahko založijo v peč in v kakšnih razmerjih. Pri tem morajo upoštevati številne pogoje, ki zagotavljajo ustrezno kemično sestavo, optimalno taljenje z nizko porabo energije in najnižjo možno izgubo aluminija zaradi odgora.

Iz zapsanega je razvidno, da bo velik del relativno preproste proizvodnje izdelkov iz elektroliznega aluminija nadomestila logistično bistveno bolj zapletena proizvodnja iz odpadnega aluminija. Od zaposlenih v delovnem procesu se bodo zahtevala drugačna znanja od sedanjih. Najpomembneje pa je, da bo močno zabrisana meja med Marketingom in proizvodnimi enotami, pozitiven rezultat pa bo lahko le plod skupnega dela in tesnega sodelovanja.x

Avtomatizacija vodarne

BOŠTJAN KOROŠEC

FOTO: BOŠTJAN KOROŠEC

Kot je bilo omenjeno v prejšnji številki *Aluminija*, bom v prihodnjih številkah predstavil nekatere ključne razvojne in investicijske projekte, ki smo se jih v *Energetiki* lotili v zadnjem obdobju.

Najpomembnejši od razvojnih projektov je prav gotovo avtomatizacija črpalnišča vode oziroma Vodarne, ki je dislocirani objekt Taluma. Ideja o avtomatizaciji je sicer stara že več let, vendar pa zaradi popolne odvisnosti naprav za napajanje elektrolize B z električno energijo doslej še ni bila realizirana. Projekt smo začeli pripravljati v začetku letošnjega leta, sedanje poskusno obratovanje, spoznavanje sistema in odpravljanje morebitnih začetnih napak pa bodo potekali do zaustavitve elektrolize B.

Poglavitne značilnosti projekta so:

- popolno samodejno delovanje vseh naprav na Vodarni in prenos nadzorno-operativnih funkcij v komandno sobo zaprtih hladilnih sistemov (ZHS) s pomočjo *scade Citect*, *scada* omogoča trenutni vpogled v razmere na Vodarni ter prikazuje in beleži vse aktualne podatke o obratovanju;
- sodelavci z Vodarne so premeščeni v obrat ZHS, kjer še naprej opravljajo naloge obvladovanja delovanja Vodarne, prevzeli pa so tudi nekatere pomembne naloge obvladovanja ZHS;
- vsi izredni dogodki (alarmi in opozorila) pri delovanju sistema se samodejno prenašajo prek SMS-sporočil

na mobilne telefone operaterjev, kar omogoča posredovanje v najkrajšem času;

- kljub popolni avtomatizaciji delovanja črpalnišča nas zakonodaja zavezuje k dnevnu popisuvanju višine podtalnice v vseh vrtinah oziroma vodnjakih, kar trenutno še izvajamo ročno, v prihodnje pa bomo avtomatizirali tudi te meritve;
- objekt je varovan z več ravnmi zaščite; celotno območje je video nadzorovano, večkrat dnevno pa ga obiskujejo predstavniki podjetja za fizično in tehnično varovanje;
- pred izgradnjo ZHS je bila letna poraba vode iz Vodarne tudi do 5 mio m³, sedaj je okoli 1,5 mio m³, po zaustavitvi elektrolize B pa bo predvidoma manj kot 1 mio m³ letno; s tem se bodo zmanjšali tudi stroški uporabe podtalnice, predvsem takse za obremenjevanje voda;
- vodja projekta je Milan Tkaličec, aktivno pa sodelujejo sodelavci iz Vzdrževanja in Energetike ter zunanji izvajalec Janez Križan.

Po dokončanju vseh nalog pri projektu in uspešno opravljenem poskusnem obratovanju zagotavljamo porabnikom vode iz Vodarne najvišjo možno razpoložljivost energenta in posredovanje v primeru izrednih dogodkov v najkrajšem možnem času. Stroški vode na enoto mere bodo nižji. S tem projektom je področje energetike v Talumu na še višji tehnično-tehnološki ravni. Trend izboljšav načrtujemo tudi v prihodnje. **x**

Popravek

V junijski številki je v članku *Energetika v znamenju projektov* pravilen podatek porabe zemeljskega plina za leto 2007 14.606.912 Sm³.

Obnovljena vodarna

Talumove anode na Poljskem

MAG. AVGUST ŠIBILA
FOTO: SLAVKO ŠKERGET

Anode so pripravljene za transport

V okviru prizadevanj za zapolnitev proizvodnih kapacitet v DE Anode, ki se bodo sprostile z zaustavitvijo elektrolize B (približno 20.000 ton letno), smo v drugi polovici julija prodali testno količino 150 ton podjetju SGL na Poljsko. Istočasno potekajo zelo obetavni razgovori še z nekaterimi drugimi potencialnimi kupci. Ocenjujemo, da obstaja realna možnost, da se bo Talum že konec letošnjega leta pojavil na zunanjem tržišču tudi kot ponudnik ogljikovih anod za aluminijsko industrijo. **x**

Varstvo pri delu v prvi polovici leta 2007

IZTOK TRAFELA

Na področju varstva pri delu smo v prvi polovici leta 2007 lahko le delno zadovoljni, saj nam kljub dobrim rezultatom v začetku leta v nadaljevanju ni uspelo znižati števila poškodb pri delu, se je pa zmanjšalo število izgubljenih delovnih dni. Na drugih področjih so rezultati v okviru zadanih ciljev. Potekajo tudi nove dejavnosti, ki so predvsem povezane s spremembami zakonodaje.

Poškodbe pri delu in na poti na delo

V obdobju od januarja do junija letos se je v Talumu pripetilo 12 poškodb pri delu in 1 poškodba na poti na delo. V primerjavi z enakim lanskim obdobjem se je število poškodb pri delu v Talumu povečalo za 1 poškodbo, število poškodb na poti pa se je zmanjšalo za 4.

Zaradi poškodb pri delu je bilo izgubljenih 359 delovnih dni, v enakem obdobju leta 2006 je bilo takih 405 delovnih dni. Zaradi poškodb na poti

na delo oziroma z dela je bilo v prvi polovici leta 2007 izgubljenih 46 delovnih dni, v letu 2006 pa 104. Skupaj je bilo zaradi poškodb pri delu in poškodb na poti na delo in z dela v prvi polovici leta 2007 izgubljenih 405 delovnih dni, v enakem obdobju lanskega leta pa 486.

V osmih primerih so poškodbe povezane s padci in udarci predmetov, v dveh primerih z opeklinami zaradi stika z vročimi predmeti ali zaradi brizga aluminija. To je bistveno manj kot v enakem obdobju lani. Če so bili v lanskem polletju največkrat poškodovani prsti rok, nam letošnja statistika pokaže, da so poškodbe enakomerno porazdeljene po vseh delih telesa, od glave do prstov nog. Iz vzrokov za poškodbe je razvidno, da sta najpogostejša vzroka nepredvidnost in neupoštevanje navodil za delo.

Delovna oprema

Skladnosti po posameznih področjih

za prvo polovico leta 2007 so naslednje:

- skladnost delovne opreme je 98,4-odstotna,
- skladnost ročnega električnega orodja 97,1-odstotna,
- skladnost privezovalnih elementov pa 99,8-odstotna.

Z omenjeno skladnostjo pri delovni opremi in privezovalnih elementih dosegamo ciljno 98-odstotno skladnost za leto 2007. Skladnost ročnega električnega orodja je pod ciljno vrednostjo. Dejavnosti na področju pregledov delovne opreme so bile dodatno usmerjene v preglede lestev. Pregledi so zaključeni. V evidenci je trenutno 95 lestev.

Požarna varnost

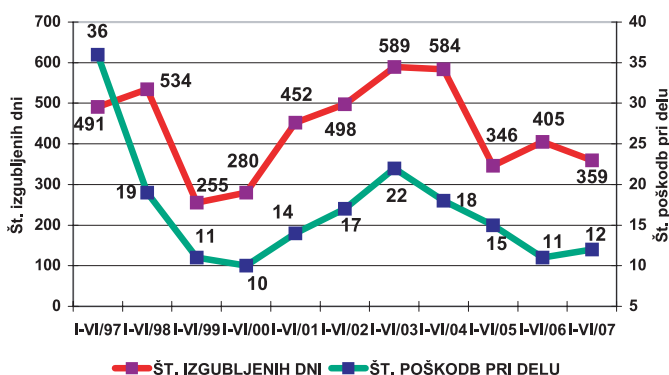
Na področju požarne varnosti se je v prvi polovici leta 2007 v Talumu pripetilo 13 začetnih požarov in 7 izrednih dogodkov. Število začetnih

požarov se je v primerjavi z enakim lanskim obdobjem povečalo za 6 začetnih požarov, število izrednih dogodkov se je zmanjšalo z 12 na 7. Na področju požarne varnosti še naprej pregledujemo sisteme aktivne požarne zaščite. Veliko novosti in sprememb je ali pa še bo uvedenih s spremembo zakonodaje. V drugi polovici leta 2007 nas tako čaka revizija požarnega reda. Julija je bil v Talumu nadgrajen tudi sistem alarmiranja, zato bomo vsako prvo soboto v mesecu, ko potekajo preizkusi siren, to tudi slišali.

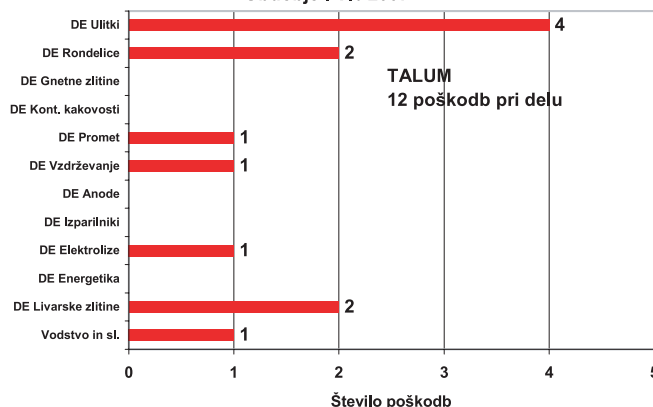
Druge dejavnosti

V skladu z zahtevami zakonodaje delujemo tudi na področjih sevalne dejavnosti. Obnovili smo dovoljenje za izvajanje sevalne dejavnosti, izdelana je tudi že večina elaboratov eksplozijske ogroženosti, ki so poslani v pregled in potrditev na SIQ. Prav tako po planu potekajo pregledi tlačne opreme in pregledi plinskih instalacij od merilno-regulacijskih postaj do končnih porabnikov. Pripravljamo tudi potrebno dokumentacijo za preglede vseh rezervoarjev. Uvajamo prve spremembe pri osebni varovalni opremi, kljub temu pa nadaljujemo testiranja. Glede na zahteve zakonodaje je v vseh objektih nameščena nova oprema za prvo pomoč, v drugi polovici letošnjega leta bomo morali izvesti še ustrezna usposabljanja in s tem zaposlene usposobiti za nudenje prve pomoči. Po dopustih nas že septembra čaka recertifikacijska presoja za sistem varnosti in zdravja pri delu.^x

ŠT. POŠKODB PRI DELU IN ŠT. IZGUBLJENIH DNI
Obdobje I-VI / 1997-2007

ŠTEVILO POŠKODB PO DELOVNIH ENOTAH IN SLUŽBAH
Obdobje I-VI / 2007

Pošiljanje dokumentov s pomočjo e-faksa

DUŠAN BRGLEZ

Živimo v dobi, ko nam elektronska pošta že skoraj v celoti nadomešča navadno pošto. V podjetju smo začeli poskusno uvajati e-faks, ki bo počasi nadomestil stare telefakse. Novejše e-faksne naprave namreč ponujajo kar nekaj novosti:

- boljša preglednost telefaksnih sporočil (pregledujemo jih neposredno na elektronskem poštnem predalu),
- možnost elektronskega shranjevanja sporočil,
- večja preglednost poslanega sporočila,
- možnost pošiljanja in prejemanja telefaksov z različnih mest,
- možnost pošiljanja telefaksov iz elektronske pošte,
- možnost obveščanja v obliki SMS-sporočil o prejemu elektronskem telefaksu,
- možnost elektronskega arhiviranja sporočil.

Pošiljanje prek e-faksa je zelo preprosto. Želeni dokument (ali več dokumentov) lahko pošljemo kar po elektronski pošti, naš prejemnik pa prejme sporočilo o tem na svojo telefakšno napravo. Večina dokumentov, ki jih pošiljamo danes, je v elektronski obliki ali pa jih v to obliko lahko spravimo s pomočjo skeniranja dokumenta. Ravno tako lahko prejmemo sporočilo z naslovnikove telefaksne naprave na naš elektronski naslov, če imamo rezervirano svojo številko e-faksa pri svojem ponudniku e-faksnih storitev.

Pošiljanje e-faksa prek elektronske pošte.

Prejemanje telefaksa na svoj e-naslov.

V primeru neustrezno oddanega oziroma poslanega e-faksnega sporočila prejmete na svoj e-poštni predal obvestilo o vzroku napake:

- Priloga neustreznega tipa: e-faksnemu sporočilu ste dodali prilogo neustreznega tipa; trenutno lahko sporočilu dodate le priloge v formatih DOC, PDF, GIF in JPEG;
- Neustrezna oblika telefaksne številke: v polje »Za:« ste vnesli neustrezno obliko telefaksne številke;
- Faks sporočilo je predolgo: posamezno e-fakšno sporočilo ne sme biti daljše od 25 strani (upoštevane

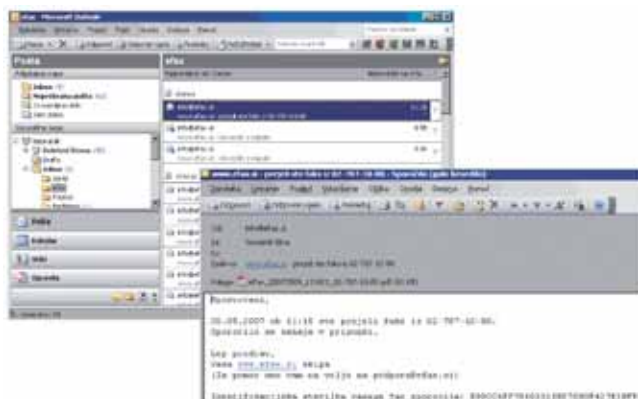
so strani vseh prilog; vsaka slika v formatu JPEG ali GIF se šteje kot ena stran); predolgo sporočilo razdelite na več manjših delov;

- Prejemnik nedosegljiv: prejemniku nismo mogli poslati telefaksnega sporočila (zaradi neobstoječe številke telefaksa, zasedenosti prejemnikove linije, napak v povezavi s prejemnikovo telefakšno napravo ali drugih tehničnih težav pri prejemniku).

V vseh teh primerih poskusite ponovno poslati e-fakšno sporočilo ali pa se za pomoč obrnite k odgovorni osebi.

Primer pošiljanja sporočila prek klasične e-pošte

Ali npr. prek Baana s pomočjo aplikacije B2 Mail Merge

Talum pripravljen na trgovalno obdobje po Kjotskem protokolu

ALEKSANDRA MURKS

Preteklo je že kar nekaj časa od zadnjega prispevka na temo trgovanja z emisijskimi kuponi, in ker se je zgodilo veliko sprememb, bomo v tej številki Aluminija predstavili tiste najpomembnejše. Talum je uspešno predal emisijske kupone za leti 2005 in 2006, medtem ko bo za leto 2007 to nalogo opravil do 30. aprila 2008. Omenili smo že tudi, da je oziroma bo Talum v vseh treh letih prvega trgovalnega obdobja (2005–2007) proizvedel več emisij CO₂, kot pa je pridobil emisijskih kuponov.

Nakup manjkajočih kuponov

Emisijske kupone smo kupovali postopoma, saj so bile napovedi glede njihove cene za našo družbo nekaj časa ugodne, potem pa nekaj časa spet ne. V začetku leta 2007 smo nabavili še zadnje kupone in si tako pridobili zadostno količino za celotno obdobje 2005–2007. Upoštevati smo morali tudi zagon nove peči T4, zato smo zahtevali spremembo dovoljenja za izpuščanje toplogrednih plinov (TGP) in bili uspešni tudi pri tem. Peč T4 se šteje v skladu z Direktivo (2003/87/EC) o shemi trgovanja z emisijskimi kuponi v EU za novo napravo oziroma nov vstop, zato bomo

lahko na podlagi spremenjenega dovoljenja za izpuščanje TGP zahtevali zakonsko določeno dodatno količino emisijskih kuponov iz rezerve za nove vstopne. To se bo zgodilo, ko bo T4 pridobila uporabno dovoljenje. Dodeljena količina kuponov seveda ne bo pokrila celotnih proizvedenih emisij CO₂, zato smo to dejstvo morali upoštevati pri nakupih manjkajočih kuponov.

Trgovanje v kjotskem obdobju

Nacionalni alokacijski načrt za kjotsko obdobje 2008–2012 je bil izdelan, nato pa ga je potrdila tudi Evropska komisija. Talum je za obdobje 2008–2012 pridobil enako količino emisijskih kuponov za vsako leto posebej, in sicer 30.187 ton. Ta dodeljena količina je v povprečju višja od dodeljene količine 2005–2007 za slabih 22 odstotkov; glavni vzrok je upoštevanje ugodnejšega izhodiščnega leta za dodelitev emisijskih kuponov. Druga večja sprememba v načrtu 2008–2012 je možnost pokrivanja proizvedenih emisij iz tako imenovanih kreditov. Krediti so rezultat izvajanja projektov v sklopu kjotskih fleksibilnih mehanizmov, Mehanizma čistega razvoja (CDM) in Skupnega izvajanja (JI). Slovenija je v načrtu sprejela omejitve na ravni 15,761 odstotka, kar pomeni, da lahko v tem odstotku vsako podjetje svoje emisije krije iz nakupa kreditov ali izvedbe projektov. Talum se je odločil, da bo izkoristil to priložnost, saj so trenutno cene kreditov nižje od cene emisijskih kuponov za približno 20–30 odstotkov. Drugi vzrok, da smo se odločili za nakup kreditov, je tudi zelo pesimistična napoved cen kuponov v kjotskem obdobju. Napovedi se gibljejo med 30 in 35 evri za tona, kar je za 15 evrov na tona več, kot so trenutno cene za obdobje 2008–2012. Talum zato razmišlja o nakupu omejene količine terminskih pogodb z dospelostjo od

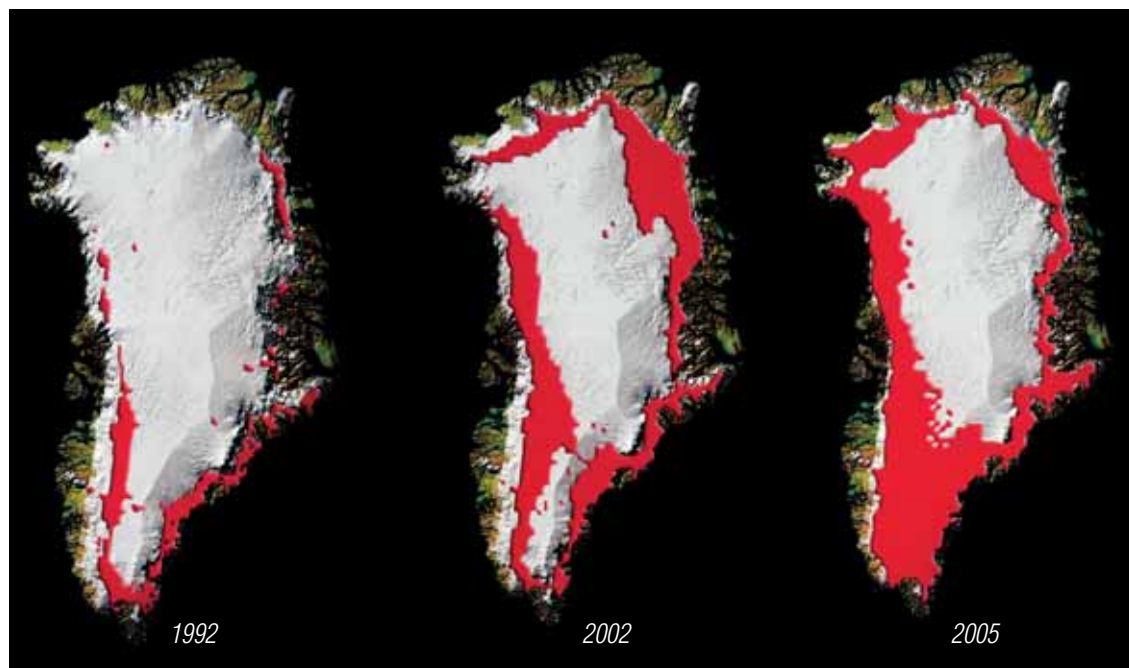
decembra 2008 naprej. Prihranek je namreč lahko 15–20 evrov na tona.

Obdobje po letu 2013

Razprave o trgovanju z emisijami po letu 2013 že potekajo in naj bi se okrepile proti koncu leta 2007, ko bo na Baliu potekala 13. letna konferenca pogodbenic Okvirne konvencije ZN o spremembi podnebja. Evropa stremi za razširitvijo sistema trgovanja na področje drugih sektorjev in toplogrednih plinov (ne samo CO₂). Prepričana je, da so podnebne spremembe globalni problem, ki potrebuje globalno rešitev. Talum redno spremlja vse dejavnosti na področju EU in širše; prilagajati se skuša na način, ki bo obdržal poslovanje naše družbe na konkurenčni ravni in hkrati dolgoročno zagotavljal uspešnost.

Al Gore: Neprijetna resnica

Verjetno je velika večina zaposlenih vsaj slišala za film nekdanjega ameriškega podpredsednika Ala Gora o nevarnosti podnebnih sprememb. Film je namreč pretresel marsikoga, vendar pa lahko prizori iz njega v naslednjih dvajsetih letih postanejo kruta resnica. Priporočam, da preberete knjigo *Neprijetna resnica*, po kateri je bil film tudi posnet. Sliki ledenika Rone v Švici dokazujeta, da se podnebne spremembe že dogajajo, zato naj končam z znanima vprašanjem: kdo, če ne mi, kdaj, če ne zdaj?x

Taljenje ledu na Grenlandiji (vir: Al Gore, *Neprijetna resnica*)

INTERVJU

Pogovarjali smo se s Darkom Varžičem

Pretaljevanje je odprta in še vedno nova razvojna naloga

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Predstavljamo vam Darka Varžiča, uspešnega mladega vodjo OE za upravljanje s kovinami, področje, ki spada na področje pretaljevanja odpadnega aluminija. O tej enoti nam je že veliko povedal dosedanji vodja Zvone Banko. Medtem pa smo investirali v mehansko predelavo odpada in kupili novo peč T4, ki za razliko od dosedanje tehnologije omogoča pretaljevanje odpada nižje kakovosti. Če

upoštevamo, da prihajamo v obdobje brez čistega aluminija iz elektrolize B, je zadeva zelo delikatna in potrebna sta izredna sposobnost in trud strokovnjakov in livarjev, da naše zlitine pripravijo za konkurenco na trgu. Glede Darka pa moram priznati, da ga poznam le bežno in gre bolj za vtis, ki ga pusti človek ob naključnih srečanjih, čemur se strokovno reče neverbalna komunikacija. Ko je, na primer, naša skupinica že za mizo pri malici, on pride, poje in odide pred nami. O njem sem se pozanimal pri njegovih sodelavcih, sodeloval je tudi že pri Aluminiju in lahko tvegam oceno, da gre za samozavestnega, odkritosrčnega in nekoliko bolj samotarskega človeka. Na povabilo za pogovor se je odzval po pričakovanju: »Drži!« Kratko, jasno in glasno. Ob pogovoru, ki je potekal na njegovem terenu, sem ga torej šele začel spoznavati. Predlagam, da se nam pridružite.

Pri omembi Varžičev imam najprej v mislih Romana Varžiča, tvojega očeta, dolgoletnega sodelavca pri proizvodnji anod, ki je poleg nekaterih drugih ostal legenda na tem področju. Ali se tradicija pripadnosti Talumu s tabo nadaljuje?

Očitno smo družinsko zavezani Talumu, tudi moj stric je delal tukaj. Ni pa moj cilj nadomeščati očeta, čeprav neizmerno spoštujem vso staro generacijo ljudi, ki so ustvarjali Talum.

Tvoja prava zgodba pa se je začela, ko si prevzel vodenje enote za upravljanje s kovinami.

Res je, vendar to ni prišlo kar tako. Pred tem sem postopoma spoznaval

značilnosti pretaljevanja, bil sem vodja projekta za mehansko predelavo odpada, v zadnjem obdobju pa sem se vključeval v nabavne posle odpada skupaj z Zvonetom Bankom. Sedaj proces in posle vodim sam, občasno se z Zvonetom le usklajujeva o strategiji nakupa, ki pa mora biti tesno povezana z dogajanjem na prodajni strani.

»Moram priznati, da sem pri tem pri sebi odkril lastnosti, za katere prej nisem niti vedel. Danes uživam v pogajanjih, kot da mi je to delo pisano na kožo.«

Tako ste metalurgi, natančneje povedano, generacija prof. Andreja Pavlina, prevzeli področje livarstva, vrhu tega pa še trženje.

Če gledamo zadevo kot celoto, menim, da je to najbolj smotno. Gre za specifična znanja, pri čemer je večji poudarek na tehnologiji, kar ekonomisti zaradi pomanjkanja znanj s tega področja težje obvladajo.

Ni ti žal, da si študiral metalurgijo, čeprav se danes mladi tega otepajo in univerza ima velike probleme, da sploh ohrani smer.

Ne, ni mi žal, čeprav tudi sam ne vem natančno, zakaj sem postal metalurg. V osnovni in srednji šoli sem se zanimal za zgodovino, računalništvo in drugo, vendar so bile te smeri zame preveč enostranske. Metalurgija oziroma smer materiali, za katero sem se odločil na fakulteti, pa me je bolj izpopolnjevala. Morda je vplivalo tudi to, da sem po končani osnovni šoli v rojstnih Stopercih in Majšperku obiskoval srednjo metalurško šolo na Ptujju.

Pa verjetno tudi to, da Talum potrebuje metalurge.

Ne, to takrat ni imelo bistvene povezave. Res pa je, da sem že v drugem letniku dobil štipendijo od Taluma, kar se je nadaljevalo tudi na fakulteti. Diplomsko sem delal v Nemčiji, kamor sem šel na lastno željo, brez podpore Taluma.

Zakaj tujina?

Tujina me je privlačila in poleg študija sem si želel učiti se jezikov. Pri tem mi je pomagal prof. Turk in tako sem prišel do nemškega Inštituta za metalurgijo materialov v Clausthalu. Odhod v Nemčijo me je, osebno gledano, obogatil. Tam sem opravil dva tečaja za nemščino in enega za angleščino, tečaji so bili pripravljene posebej za tujce in so bili zelo kakovostni. Tečaje sem delno sam plačal, prav tako tudi študij. Manjšo štipendijo pa mi je priskrbel prof. Turk. Diplomiral sem leta 1998.

Kaj je poleg širjenja obzorij in učenja jezikov tisto, kar pridobiš pri takšnem izpopolnjevanju?

Diploma z naslovom *Visokotemperturna oksidacija aluminjskih zlitin* je bila del doktorata, ki pa je bil vključen v evropski projekt, na katerem je konkuriral inštitut.

Vzgoja študentov na tej univerzi teče malo drugače kot v Sloveniji. Veliko več je praktičnega dela, bolj vzpodbujajo samoiniciativnost pri delu, več je tudi poudarka na predstavitvi doseženih rezultatov. Nastopi pred javnostjo so vsak teden.

Takšno izpopolnjevanje omogoči posamezniku nekaj dodatne širine v miselnosti, predvsem pa boljše znanje tujih jezikov, kar je zaradi majhnosti naše države in evropske integracije še posebej pomembno in že skoraj nuja.

»Nove vire pridobivamo na seminarjih, konferencah, sejnih, včasih naključno. Tudi tako imenovani gostilniški posel pride v poštev.«

Zakaj v Nemčiji nisi ostal?

To pa ne, čeprav je vsaki tretji to storil, posebej študenti iz vzhodnih držav. Jaz pa tam ne bi mogel živeti, to so drugačni ljudje. Morda sem prevelik patriot in ne bi prenesel nemškega sistema. Poleg tega me je doma čakala čudovita žena.

Pa tudi zaradi zaposlitve v Talumu?

V Talumu so mi zamerili, da nisem takoj prišel sem; tako prve mesece nisem bil vključen v pravo delo. Tisti čas sem izkoristil za računalniško programiranje. Sodelavci v livarni so me pozneje sprejeli in sodelovanje je steklo. Med prvimi nalogami je bil projekt nadgradnje tehnologije širokega traku, nato projekt nadgradnje litija bram, elektronsko krmiljenje nivoja taline itd. Potem se je začela druga faza modernizacije tovarne.

Pri modernizaciji je bila rdeča nit v livarni pretaljevanje.

Poudariti je treba, da so bili začetki pretaljevanja postavljeni že z dvokomorno pečjo S6. Pozneje se je poraba odpadnega aluminija večala in prevzemal sem celoten koncept pretaljevanja, od skladišča do projekta linije za mehansko predelavo odpadnega aluminija.

»Trdno verjamem, da bomo uspeli na proizvodni in tudi na trženjski strani. Res pa je, da je treba računati na nevarno konkurenco pri nizkocenovnih livarskih zlitinah.«

Pri tem si se hitro soočil s pogajanji, ki v tem poslu pomenijo nabavo ustreznega odpada in so tesno povezani s tehnologijo in kakovostjo naših izdelkov.

Moram priznati, da sem pri tem pri sebi odkril lastnosti, za katere prej nisem niti vedel. Danes uživam v pogajanjih, kot da mi je to delo pisano na kožo.

Slišim, da imaš pri pogajanjih za nakup odpadnega aluminija »židovski pristop«.

Priznam, to je očitno moja značajska lastnost. Nisem »škrť«, ampak trd. Tudi pri gradnji svoje hiše nastopam enako. Zgrozim se namreč, ko vidim, kolikšne so marže trgovcev, ki pogosto krepko presegajo dobičke proizvajalcev. Tega ne prenesem, nenazadnje je to tudi moje delo. Pojem »židovski pristop« je zame pohvala za dobro opravljeno delo.

Prav je tako, saj uspeha ni v prestrašenem umikanju, ampak v izkušnjah. Kako se sploh odločiš za izbiro materiala?

Kadar gre za prve dobave, je treba material pregledati takoj, v njihovem skladišču. Zelo je pomembna natančna vizualna ocena. Pogosto vzamemo vzorec s sabo. Testno količino pretopimo v pečeh in ugotavljamo kemično sestavo. Pri končni odločitvi seveda vpliva še cena.

Kolikšno je jamstvo, da nam bodo poslali natanko tisti material, ki ste si ga ogledali in preverili?

Jamstva ni nikoli, zato za vsako pošiljko določimo pogoje in ceno. Ko pride tovornjak, na grobo ocenimo kakovost materiala. Uporabimo tudi ročni kemični analizator za določanje kemične sestave, z magnetom pa preverimo prisotnost prostega železa. Lahko tudi, kot sem povedal, vzorec pretopimo in v laboratoriju preverimo sestavo. Odkar smo postavili linijo za mehansko predelavo, merimo tudi delež prisotne plastike, lesa, prahu itd.

Kakšna je procedura, če se izkaže, da material ne ustreza?

Ne glede na to, da je kamion tu, ga lahko zavrnem. Praviloma pa ga uporabimo za druge namene, na primer za ulitke.

Kako prihajate v stik s poslovneži oziroma do virov novega materiala?

Talum ima že dobro razvejano mrežo, kar pa ne pomeni, da nam ni treba skrbeti za nove vire. Nove vire pridobivamo na seminarjih, konferencah, sejnih, včasih naključno. Tudi tako imenovani gostilniški posel pride v poštev. Naš prostor se zadnje čase širi tudi na jug in vzhod, vse do Poljske, Bolgarije, Azije. Ne smemo pozabiti na domači Meltal, podjetje iz naše sosesčine, ki je raslo skupaj z uporabo odpadnega aluminija v Talumu.

Govori se, da največ sekundarnega aluminija poberejo Kitajci in da so največja konkurenca?

Je res in ni! Oni kupujejo slabši material. Mi kupujemo surovine in proizvajamo proizvode višjega cenovnega razreda. To ni preprosta odločitev,

presoditi je treba, kaj se izplača. Pretaljevanje je odprta in še vedno nova razvojna stvar.

Ali lahko na kratko opišete naše tehnološke značilnosti?

Doslej smo v celoti usvojili proizvodnjo gnetnih zlitin na osnovi elektroliznega aluminija in kakovostnega odpada. To nam je diktirala peč S6, kjer se ne kvarjamo s klasičnim sekundarnim aluminijem. V ta namen smo v tej smeri izpopolnili tehnologijo, kar je izjemnega pomena. Imamo dolgoletne izkušnje in lahko rečem, da je ekipa pri peči S6 odlična in sposobna. Tu ni kaj dodati.

Nova zgodba se je začela s pečjo T4 na področju livarskih zlitin.

Z zagonom nove sodobne peči za pretaljevanje T4 je omogočen širši vhd,

kar pomeni, da lahko uporabljamo različen in nizkocenovni odpad. Testirali smo veliko materialov in zdaj lahko govorimo o novi fazi pretaljevanja in proizvodnje.

V Aluminiju smo že omenjali termin »razvojna livarna«, kar se najbrž ne nanaša samo na pretaljevanje.

To velja za vse livne linije. Povsod se kaj novega dogaja, vsaj po segmentih. Peč T4 z vso infrastrukturo pa je poseben razvojni primer in za pretaljevanje pomeni konkreten korak naprej. Predstavlja vrhunsko tehnologijo, ki pa še ni popolnoma optimirana. Mi skrbimo, da bo material prilagojen procesu, kar pomeni veliko pripravljalnega dela. Material sortiramo strojno in

ročno in iščemo idealno kombinacijo. Pri tem igrajo pomembno vlogo zaposleni v skladišču, ki dostikrat tudi v zelo težkih razmerah (prepah, mraz, hrup) dobro in skrbno opravijo svoje delo. Osebnostno na vse to gledam kot na razvojni izziv, ne pa kot težavo.

Ali so še vedno prisotni pomisleki, da vam ne bo uspelo, da so v celotnem projektu pasti, na katere morda v Talumu nismo pripravljeni.

Trdno verjamem, da bomo uspeli na proizvodni in tudi na trženjski strani. Res pa je, da je treba računati na nevarno konkurenco pri nizkocenovnih livarskih zlitinah. Najbolj nam konkurira industrija sekundarnih zlitin. Vso proizvodnjo so namreč prilagodili nizkocenovnemu materialu, od predelave žilindrov, gospodarskega odpada itd., skratka, vse lahko predelajo. Zato mi

vedno ne moremo ponuditi konkurenčne cene. Boj za material po ugodnih cenah bo večer.

»Če povem na kratko, se v osnovi vse zaloge evidentirajo prek črtnih kod v Baanu. Gre za skupno delo mene in službe za informatiko, konkretno Dejana Horvata in Franca Vajde.«

S čim lahko utemeljiš svojo prepričanost v uspeh?

Najprej s tem, da gre pri obeh livarnah za usposobljeno ekipo, vključno z livarji, ki jih sicer z ozirom na tempo in potrebe dela primanjkuje. V ožjem krogu odgovornih Banko, Krošl, Purg in jaz odlično sodelujemo in delujemo kot tim. Skupaj iščemo rešitve na celotni liniji, od kupcev, prek dobave surovin do proizvodnje. Tako v celoti pokrivamo vhod in izhod. Osebnost sem z vsemi nenehno v stiku, pogosto tudi ob peči, in če so odstopanja pri materialu, raziskujemo vzroke in prilagajamo dobavo. Pri gnetnih zlitinah sta dobava kakovostnega odpada in cena še bolj pomembni. S slabim nakupom lahko izničim ves trud.

Pohvalil si livarje. Tudi vzdrževalci so ključnega pomena in jih tudi menda primanjkuje.

Res je. Teče z njih, ker vsi veliko zahtevamo, zavedati pa se je treba, da je tehnika vedno bolj zahtevna in kompleksna. S svojim znanjem in izkušnjami pokrivajo vsa dela, zato jim moramo to priznati in jih na vsak način zadržati. Ker pa jih je malo oziroma organizacijska struktura morda ne ustreza več povsem, se določeni deli Taluma že soočajo s težavo organizacije preventivnega vzdrževanja.

Na področju manipulacije materiala v skladišču pripravljate posodobljen postopek.

Gre za nov projekt, za informacijsko pokritje skladiščenja odpadnega aluminija. Če povem na kratko, se v osnovi vse zaloge evidentirajo prek črtnih kod v Baanu. Gre za skupno de-

lo mene in službe za informatiko, konkretno Dejana Horvata in Franca Vajde. Oba sta pokazala veliko znanja in volje pri ustvarjanju tega sistema. Osebnost mi je bilo v veliko veselje delati z njima.

Od kod ta ideja?

Ideja je moja, pozneje pa smo jo timsko razvijali. Lahko rečem, da gre za izviren projekt. Vsi boksi v skladišču so opremljeni s številko in črtno kodo. Material, ki ga kupujemo, po kakovosti sortiramo na ustrezno lokacijo, torej v ustrezen boks. Tako imajo operaterji na pečeh vse informacije o zalogah in kakovosti materiala. Program jim pomaga pri odločitvi, kateri material naj uporabijo glede na trenutno stanje v pečeh. Ko se operater odloči, kateri material bo uporabil, se ta podatek prikaže na ročnem čitalniku črtno

kode. Voznik zalagalnega stroja (nakladalnika) po tem spisku jemlje material iz boksov. Lokacija odjema (boksa) se evidentira po sistemu črtno kode, teža pa prek tehtnic na zalagalnih napravah.

Sistem bo »zagnan« septembra, omogočal pa bo natančno spremljanje materialnega toka, s tem pa tudi finančni učinek uporabe sekundarnih surovin.

Tvoja zagnanost in samozavest sta očitni. Kaj te pri tem opogumlja, vodi ...?

Zavedam se, da imamo dobro podjetje, odlične ljudi in dobre možnosti. Opazoval sem mnoge tujce, ki so nas podcenjevali in nas pri poslih jemali z levo roko. Ob obisku Taluma pa so bili močno presenečeni. Res smo veliki, predvsem pa dajemo vtis sodobnosti. Čuti se, da se vedno nekaj dogaja, da rastemo kot živo bitje in ta lastnost Taluma stalno motivira ne samo mene, ampak mnoge mlade strokovnjake.

Ali je možno, da Talum pade?

Zaradi nas ne. Nikoli! Največ nam lahko škodi kakšna nespametna politika od zunaj. Tega me je resnično strah. Skrajno slabo bi bilo, da nas prevzame lastnik, ki bi nas izčrpaval. To bi me demoraliziralo.

Se kdaj primerjaš s strokovnjaki iz tujine?

Kot sem povedal, Talum je tako dober, da lahko pred tujci nastopam zelo samozavestno. Znam pa hitro vzpostaviti osebni stik, brez distanc in znam sprejemati znanja in dobre navade tujcev. Spoznal sem tudi, da imamo kot ljudje nekatere boljše lastnosti od jih. Imamo tudi prekrasno državo, morje, hribe, smučarijo, vinograde ... Nikjer ni tako lepo.

Ali bi bil drugačen, če bi delal v drugem podjetju? Kje pa danes sploh lahko delaš kot metalurg?

Najbrž bi bil drugačen v strokovnem smislu, ne pa kot oseba. Zdi se mi, da imam še zdaj isti način razmišljanja kot v študentskem času. Opažam, in to se mi zdi pomembno, da Talum s svojo specifičnostjo pozitivno vpliva na ljudi. Za metalurge so slabi časi, vendar zase lahko rečem, da bi me

medse hitro sprejeli ljudje, ki sem jih spoznal pri poslu z odpadom.

Pri pogovoru si hiter in jasen. Si se tega naučil ali si po naravi takšen?

Eno in drugo. Morda gre za vzgojo, čeprav je oče drugačen, je tih človek in velik praktik. Kar se komunikativnosti tiče, sem bolj po mami.

Zakaj si zapustil haloške kraje?

Hotel sem biti neodvisen. Z ženo in dvema otrokoma trenutno živimo v stanovanju v središču Maribora. Žena je defektologinja za šolske in predšolske otroke, včasih pa ima delo tudi z mano (smeh). Hišo sicer gradiva zunaj centra, v vaškem okolišu Maribora.

Občuduješ morje, samoto?

Res je, rad hodim na morje in uživam na Susku, otoku samotarjev, kjer so ženini starši obnovili staro hišo. Na otoku je le 200 do 300 avtohtonih domačinov, drugi so vikendaši iz Slovenije in Avstrije, ki žal spreminjajo pravo dušo otoka. To okolje me neverjetno obnovi, napolni z energijo in dobri mi čustvi. Takrat imam tudi več časa za otroka. Samote pa nimam rad, morda le občasno, raje sem v družbi, še posebej z ženo, sinom in hčerjo.x

»Opažam, in to se mi zdi pomembno, da Talum s svojo specifičnostjo pozitivno vpliva na ljudi.«

Lepega dne napoči čas odsluženja in odhoda

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: STOJAN KERBLER

Vroči meseci, čas, ko je obratovanje elektrolize B glede možnosti za delo in stanja peči najbolj izpostavljeno, se končujejo. Da je to poletje za elektrolizo B zadnje, se mogoče niti ne zavedamo. Pa je, in tega dejstva ne more nič več spremeniti. Pri proizvodnji anod so se domislili zanimive ideje: da že zdaj naredijo zadnjo anodo, namenjeno elektrolizi B, jo oštevilčijo in čuvajo za konec obratovanja. Dne 20. julija je bila še zadnja obletnica zagona elektrolize, ki je tako od leta 1963 do letos dopolnila 44 let neprekinjenega dela. Trenutno stanje elektrolize in ta dva dogodka sta bila razlog, da smo vodjo elektrolize B Alojza Steinerja in vodjo elektrolize C Stanka Vajdo zaprosili za komentar.

Alojz Steiner

Proizvodnja tekočega aluminija v elektrolizi B poteka nemoteno. Tehnološki parametri elektroliznega procesa so optimirani in obvladovani. Trenutno je v pogonu 144 elektroliznih celic. Proizvodni rezultati so zelo dobri, in to tako glede na količino kot glede na kvaliteto proizvedenega aluminija. Tokovni izkoristek znaša julija in avgusta več kot 90 odstotkov, vsebnost železa v tekočem aluminiju je okrog 0,06 odstotka.

Osebnost bom zadovoljen samo, če nam bo zelo dobro stanje in rezultate elektroliznega procesa v elektrolizi B uspelo obdržati vse do izklopa zadnje elektrolizne celice.

Stanko Vajda

Kakšno je moje mnenje glede obletnice zagona hale? Takrat so bili drugačni časi. Ne morem si zamisliti, kaj bi morali danes zagnati ali odpreti, da bi ljudje v sebi začutili to, kar so takrat, ob zagonu hale B. Danes se ljudje zgrinjajo ob otvoritvah nakupovalnih centrov, predajah pomembnih objektov samo zaradi pogostitev, zastoj pijake, zabave in na koncu otvoritvenega popusta in radovednosti. Sam imam občutek, da je današnje mnenje o odpiranju tako velikih obratov bolj negativno, saj je za mnoge bolj preprosto dobivati podporo z zavoda kot vsak dan iti na delo. Po drugi strani pa

Prej so bili ljudje enaki, v zaposlitvi so videli zaslužek, tekla so službena leta za varno starost itd. Danes je važen predvsem čim večji dobiček, mladi pa sploh ne razmišljajo o svoji starosti. Spomnim se, da takrat življenje od majhnega kosa zemlje ni bilo preprosto, zato so ljudje z veliko vneto iskali službe, še posebej v večjih organizacijah (TGA, TAM, Metalna, Hidromontaža, železnica itd.). Danes zavod ponudi možnosti za delo, vendar nekateri »iskalci« vsako delo vztrajno odklanjajo ali pa delajo na črno, saj ni učinkovitega sankcioniranja. Drugi, ki bi radi delali, pa ne morejo priti zravno.

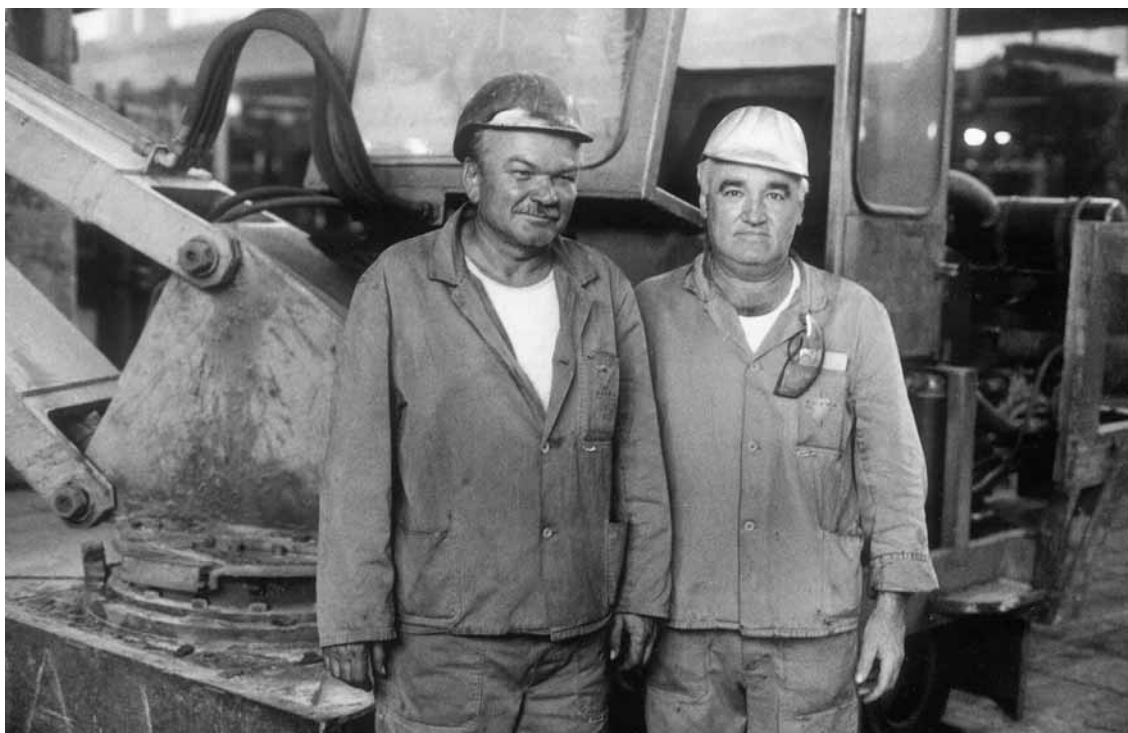
Zadnja anoda za elektrolizo B

slišimo tudi, kakšni odnosi vladajo v različnih službah.

Veliko vlogo pri tem igra tudi denar.

Verjamem, da je razlika med menoj in tistimi, ki so zagon hale B doživeli v živo. Bi pa bilo zanimivo imeti mnenje dvajsetletnika, ki dela v Talumu, in rečimo takšnega, ki ve samo to, da Talum kot tovarna obstaja.

Glede zadnje anode je zadeva malce bolj preprosta. Če primerjamo s človekom: lepega dne pač napoči čas »odsluženja« in odhoda, ki se ga seveda vsi ne veselijo. Elektroliza B je marsikomu omogočila kruh in dokaj dobro pokojnino. Vsi pa vemo, kaj sledi po ustavitvi nekega procesa. To je žal doletelo tudi »mater« halo B, to se bo nekoč zgodilo s »hčerjo« halo C in z vsemi nami. Doživljanje vsega omenjenega je odvisno od nas samih, saj smo po čustveni plati zelo različni. Moje mnenje nikoli ne more biti podobno mnenju zunanjega opazovalca, saj sami veste, da se je o tovarni veliko (in se še vedno) zelo slabo pisalo. V očeh takšnih smo bili le onesnaževalci okolja, požeruhi električne energije, proizvodnja invalidov itd.x

Zadnja elektrolizerja Ivan Bilanovič in Janez Bukovič

Mednarodni seminar procesne metalurgije aluminija

BRANKO JURŠEK
FOTO: BRANKO JURŠEK

Že od leta 1981 je vsako leto na Norveški univerzi za znanost in tehnologijo (NTNU) v Trondheimu organiziran mednarodni seminar na temo procesne metalurgije v aluminijški industriji. Namenjen je osebjem, ki se ukvarja s pridobivanjem elektroliznega aluminija na različnih ravneh (tehnični in projektni vodje, nadzorniki, vodje obratov, raziskovalci). Letošnji seminar, ki je potekal od 4. do 8. junija, je bil že šestindvajseti po vrsti. Udeležilo se ga je 98 udeležencev iz 28 držav celega sveta, ki so tako ali drugače povezani s pridobivanjem aluminija. Med njimi sva bila tudi Rajko Habjanič in Branko Juršek.

Norveška univerza za znanost in tehnologijo

Pridobivanje aluminija ima v norveški izvozni industriji zelo pomembno vlogo, zato potekajo na oddelku za inženiring in znanost o materialih raziskave materialov, ki jih podpirajo ne le norveška industrija in vlada, pač pa tudi mednarodna aluminijška skupnost. Oddelek ima dolgoletno tradicijo pri uporabnih raziskavah na področju elektroliznega pridobivanja aluminija, zato si je na NTNU ustvaril zelo močan center. Raziskave na področju elektroliznega pridobivanja aluminija so razdeljene v štiri skupine: fizikalno-kemijske študije za razvoj verodosto-

nih in natančnih baz podatkov, nove raziskave laboratorija in obrata eksperimentov na področju procesa pridobivanja aluminija, sodelovanje pri norveškem in mednarodnem industrijskem raziskovalnem delu. Izdanih je bilo veliko knjig in drugih publikacij, ki so dobro znane tudi pri nas.

Potek seminarja

Seminar poteka v obliki predavanj, ki so skrbno izbrana. Prav tako so skrbno izbrani tudi predavatelji. To so strokovnjaki, ki že dolga leta delajo v aluminijški industriji. Med predavatelji je tudi naš rojak dr. Vinko Potočnik. Zaposlen je bil v kanadski družbi Alcan, sedaj pa je upokojen in dela kot svetovalec na področju elektroliznega pridobivanja aluminija. Del seminarja so skupinske razprave o različnih temah, na katere se lahko udeleženci prijavijo prosto.

Seminar je dobro organiziran, vendar zelo naporen. Predavanja, ki so se začela vsak dan ob 8.30, so potekala na NTNU v Trondheimu. Z vmesnimi odmori in odmorom za kosilo so trajala običajno do 17. ure. Odmori so bili običajno »delovni«, saj sva takrat sklenila največ novih poznanstev in izmenjevala izkušnje z drugimi udeleženci in tudi s predavatelji. Teme predavanj, ki so bile zelo zanimive, so bile večinoma s področja elektrolize,

nekaj pa tudi s področja anod. Da so bila predavanja zanimiva, pove podatek, da sva se udeležila vseh, prav tako pa tudi obeh skupinskih razprav, na katerih sva aktivno sodelovala. Zaradi obsežnosti programa bom navedel le nekaj najzanimivejših tem:

- Delovanje elektrolize in računalniško vodenje elektroliznih celic,
- Predpečene anode: vpliv vhodnih surovin in parametrov proizvodnje na obnašanje v elektrolizi,
- Kako doseči dolgo življenjsko dobo katode,
- Magnetna kompenzacija elektroliznih celic,
- Toplotno ravnovesje elektrolizne celice,
- Modernizacija elektrolizne celice,
- Dvig toka – prednosti in pasti,
- Tehnike meritev v elektrolizi za izvajanje analize delovanja elektroliznih celic,
- Izboljšanje delovnega okolja v elektrolizi,
- Nadzor emisij.

Spoznavanje življenja na Norveškem

Popoldne in zvečer so bili organizirani ogledi znamenitosti mesta Trondheim in spoznavni večeri, na katerih smo udeleženci iz posamezne države predstavili svojo kulturo s petjem pesmi v svojem jeziku po lastni izbiri. Mislim, da sva z Rajkom v družbi dr. Vinka Potočnika dobro opravila svoje poslanstvo.

Na enem od ogledov smo obiskali srednjeveško nadškofovsko palačo, v kateri so živeli in delali nadškofje v srednjem veku in je ena najbolje ohranjenih zgradb te vrste v Evropi. Najstarejši del stavbe izvira iz leta

1160. Današnja zgradba obsega dva muzeja, pisarne in prostore za koncerte. Najstarejši del stavbe služi županu (ali županji) mesta za uradne namene, kjer smo bili tudi toplo sprejeti in pogoščeni. Drugič smo z vožnjo avtobusa skozi mesto in vodičem spoznali Trondheim, nato pa smo si ogledali muzej glasbe in glasbil, v katerem so razstavljeni različna glasbila iz vsega sveta od leta 1600 do leta 1968. Vodeni ogledi v veliki zgradbi, ki izvira iz leta 1880, so organizirani tako, da se sliši tudi glasba, ki jo proizvaja posamezni inštrument.

V času najinega bivanja je bila narava na Norveškem čudovita, vse je bilo zeleno in v cvetju. Dan je bil takrat dolg približno 22 ur, preostalo je bil le mrak. Tisti teden je bilo tudi zelo lepo in toplo vreme, kar je za skandinavske dežele precej neobičajno. Takoj po našem odhodu je začelo deževati in se precej ohladilo. Problem za nas turiste vsekakor predstavlja dolžina dneva, saj se je zelo težko naspati, medtem ko domačini živijo popolnoma drugače. V času, ko smo mi navajeni iti spat, se tam življenje komaj začne, in to ne glede na dan v tednu, in traja nekje do druge ure zjutraj. Ker vedo, da je lepega vremena malo, izkoristijo vsak trenutek za druženje in uživanje v naravi. Standard na Norveškem je približno tri- do štirikrat višji kot pri nas, tako da je z našimi dohodki potovanje na Norveško in bivanje tam zelo drago. Čeprav so skandinavske dežele zelo lepe in vsekakor vredne ogleda, še vedno držim trditev, da je doma najlepše. Po nekaj dneh bivanja v tujini sva komaj čakala vrnitve domov. **x**

Rajko Habjanič med udeleženci seminarja

Poletna šola za mlade menedžerje na Poslovni šoli za management

**MARKO DROBNIČ
MIHAEL HAMERŠEK**

Zgodilo se je na Bledu v Poslovni šoli za management. Bila je lepa, sončna nedelja 1. julija 2007 popoldan. Uvodno predavanje je imel Don Nightingale. Poslušalo ga je 48 slušateljev iz sedemnajstih držav. Z Mihom sva bila med njimi. V predavalnici je bilo prijetno hladno, nama pa vseeno malo vroče. Nekaj zaradi vožnje, precej bolj pa zaradi pričakovanj in ugibanj o tem, kaj se bo v naslednjih štirinajstih dneh dogajalo.

Danes, po končanem šolanju in urejenih vtisih, lahko zatrdiva, da sva se naučila res veliko stvari, ki jih bova lahko uporabljala pri najinem delu. Najbolj zanimiva področja, ki jih je obsegal program, so bila: vodenje in liderstvo, strategija in strateško načrtovanje, komuniciranje med posa-

mezniki in v skupinah, merjenje in analiza rezultatov podjetja ter osebnostni razvoj. Način dela je bil ciljno usmerjen k intenzivnemu sodelovanju vsakega posameznika pri iskanju skupne rešitve. Predavanja niso bila klasična predavanja predavateljev, vse je slonelo na praktičnih, dejanskih primerih iz nekaterih slovenskih in tujih podjetij.

Po individualno preštudiranih primerih si je vsak posameznik najprej sam izoblikoval mnenje in stališča, nato pa smo ta mnenja in stališča prediskutirali še v manjši skupinah z vidika izkušenj iz prakse vsakega posameznika, ki so bile kakor koli povezane s primerom. Nazadnje je predavatelj z vprašanji usmerjal posameznike in skupine k najbolj ustreznemu načinu razmišljanja.

Udeleženci šole

Strokovna razprava

Pomemben vidik šolanja je, da napačnih odgovorov posameznikov in skupin ni, vse je stvar interpretiranja odločitve in rezultatov. Poti za doseganje ciljev pri reševanju posameznih primerov je več, vsak posameznik pa na koncu izbere tisto, ki je po njegovi presoji najboljša. Odločitev je na koncu v rokah vsakega posameznika; predavatelj je v bistvu le orodje, ki posameznika pomaga usmerjati k ustreznemu načinu razmišljanja.

Delo je vedno potekalo v skupinah, ki so bile oblikovane glede na značajске lastnosti vsakega posameznika (pred tem smo reševali Belbinov test osebnosti). Zanimivo je bilo predvsem to, da so nas takoj prvi dan usmerili na zelo osebno raven komunikacije z medsebojnim spoznavanjem v skupinah po šest članov. Ker smo se že prvi dan relativno veliko naučili drug o drugem, je bilo tudi reševanje praktičnih problemov (izzivov) dosti lažje in učinkovitejše.

Najini osebni vtisi o šolanju so odlični. Način dela, ki je opisan zgoraj, najina osebna motiviranost, organizacija vseh šolskih in obšolskih dejavnosti, predvsem pa pridobivanje novih znanj od tujih in domačih predavateljev in – za naju najpomembnejše zadeve – učenja iz izkušenj drugih ter širjenja mreže poznanstev so nekatere izmed najpomembnejših stvari, ki dajejo tej šoli posebno vrednost.

Uporabnost pridobljenih znanj se bo pri najinem delu kazala vsak dan. Iz vseh predavanj sva se marsikaj naučila, mogoče je bilo zelo pomembno samo to, da sva pogledala na izziv z drugačnimi očmi, z drugega zornega ko-

ta. To je dajalo in daje reševanju izzivov širino, ki jo kot posameznik težko dosežeš. Poslušanje drugih in sprejemanje njihovih mnenj, poštenost, kompetentnost, usmerjenost k strateškim usmeritvam ter navdih so le nekatere lastnosti najboljših menedžerjev, ki jim bova pri svojem delu še naprej posvečala največ pozornosti. Na prvem mestu najinega dela bodo še naprej ostali delo z ljudmi, strateško razmišljanje in tveganje kot skupina pomembnih lastnosti najboljših vodij. Meniva, da prav to daje podjetju kot organizaciji višje vrednote in višjo dodano vrednost.

Nepozabni vtisi

Šolanje sva končala v petek, 13. julija. Čeprav vraževernost ni najina vrлина, sva se na poti domov spraševala, kaj se je v teh štirinajstih dneh zgodilo takšnega, da sva prizorišče šolanja zapuščala stežka. Bila sva enotnega mnenja, da je bil razlog za to, da sva se ta petek počutila malo »drugače«, odlična družba z veliko novih poznanstev in pridobljenih znanj ter izmenjanih izkušenj. Nekaterim je ob koncu šolanja ušla solza, drugim nasmeih, tretji so bili navdušeni nad prejetjem potrdila o opravljenem šolanju. Nikogar pa ni bilo, ki bi obžaloval, da je bil tam. V poletni šoli za mlade menedžerje na Bledu. In da ob tem zaključku ne bo napačnih vtisov – medsebojna komunikacija je pogoj za uspešno sodelovanje, način pa si izbere vsak sam. Mi smo si izbrali takšnega, da je bil, po rezultatih sodeč, odličen. Upava le, da ga bova znala in zmogla prenesti tudi v druga okolja najinega delovanja.**x**

Strokovna ekskurzija članov vrelcev idej DE Rondelice

TOMAŽ GODICELJ

FOTO: TOMAŽ GODICELJ

Člani vrelcev idej so si ob koncu enoletnega delovanja ogledali proizvodnjo nerjavne posode v podjetju WTC iz Bergama. Izbrali smo nam najbližje podjetje v Italiji, tako da smo ekskurzijo lahko organizirali v enem dnevu. Naši sodelavci so se tako prvič seznanili s proizvodnjo, kjer v dna nerjavne posode vgrajujejo naše rondelice. Kljub dolgi in naporni poti so bila mnenja o ekskurziji zelo pozitivna.

Razmišljanja nekaterih udeležencev:

Marijan Drevenšek, vodja vrelcev idej:

Dne 20. junija 2007 smo se člani vrelca idej DE Rondelice v obdobju 2006/2007 odpravili na strokovno ekskurzijo v Bergamo v Italijo. Pot nas je vodila mimo Ljubljane in do mejnega prehoda Fernetiči. Vozili smo se mimo Benetk, Padove in Verone do Bergama.

Obiskali smo našega kupca rondel WTC, ki je del koncerna IMCO. Ogleдали smo si dva proizvodna obrata. V prvem izdelujejo nerjavno posodo, v drugem pa opravijo notranje in zunanje poliranje, točkovno varjenje ročajev in pakiranje. Pri izdelavi posode se za spodnji del dna uporabljajo rondelice iz Taluma. V proizvodnji dela tudi precej žensk.

Domov smo se vrnili v poznih nočnih urah. Zahvaljujem se vodstvu DE Rondelice in tudi Petru Gruberju za dobro organizacijo ekskurzije.

Zlatko Intiher:

Dne 20. junija 2007 smo se zgodaj zjutraj zbrali pred Talumom z namenom, da gremo na ekskurzijo v Bergamo v Italijo. Posedli smo v avtobus in se odpeljali na osem ur dolgo in naporno pot. A ta pot je bila zares vredna napora. V obratu rondelice sem že od leta 1987.

V Tubi v Ljubljani sem že videl, kako se iz naših rondic delajo tube in doze. Vedno pa me je zanimalo, za kaj uporabljajo rondelice. V Bergamu sem videl celoten postopek izdelave posod, pri katerih se uporabljajo naše rondelice. Mislim, da je takšna ekskurzija dobra in poučna za nadaljnje delo. Hvala Talumu in našim vodjem za organizacijo z željo, da bi še kdaj imeli priložnost obiskati proizvodnjo, kjer predelujejo naše proizvode.

David Vrečko:

Člani vrelca idej naše delovne enote smo tudi letos odšli na strokovno ekskurzijo. Letos je bila to tovarna WTC v Italiji, ki proizvaja nerjavno posodo, v katere dnu so vgrajene naše rondelice. Pokazali so nam potek celotne proizvodnje, od izsekovanja pločevine do pakiranja posode, ki se prodaja pod blagovno znamko IMCO.

Ogled proizvodnje je bil zelo zanimiv, saj večina od nas še nikoli ni videla, za kaj se uporabljajo naše rondelice. X

Udeleženci ekskurzije

Iz proizvodnje posod

Strokovna ekskurzija v Unitech

IZTOK TRAFELA

FOTO: IZTOK TRAFELA

V okviru usposabljanj oseb, zadolženih za ravnanje z okoljem ter varnost in zdravje pri delu, smo si junija ogledali podjetje Unitech v Ljubljani. Podjetje Unitech je del mednarodnega koncerna, ki ima poleg dveh tovarn v Sloveniji še proizvodnjo v Avstriji, Nemčiji, na Hrvaškem in v Makedoniji. V Sloveniji ima podjetje 1250 zaposlenih. Ukvarjajo se z litjem aluminijevih in magnezijevih zlitin. Izdelke prodajajo avtomobilski, elektronski in hladilni industriji. V podjetju podobno kot v Talumu veliko pozornosti posvečajo skrbi za okolje ter varnosti in zdravju njihovih zaposlenih. Ob predstavitvi podjetja in ob ogledu proizvodnje smo si z odgovornimi za področji ravnanja z okoljem ter varnosti in zdravja pri delu izmenjali izkušnje in navezali nove stike. Vtisi s strokovne ekskurzije so pozitivni, informacije in vse, kar smo videli, pa bomo lahko koristno uporabili pri nadaljnjem delu v Talumu.x

Udeleženci strokovne ekskurzije

Predstavljali smo se mladim

DARJA VODUŠEK

FOTO: MIHAEL HAMERŠEK

V okviru dejavnosti predstavljanja podjetja širši okolici, še posebej potencialnim kandidatom za zaposlitev v našem podjetju, smo se ponovno predstavljali na Poklicni in tehnični strojni šoli ter Poklicni in tehnični elektro šoli. Dijakom zadnjih letnikov smo povedali, kaj jim kot morebitni bodoči delodajalec lahko ponudimo in kaj od njih pričakujemo.

Glede na to, da v našem podjetju iščemo nove sodelavce z znanji, pridobljenimi na obiskanih šolah, so mladi, motivirani sodelavci še posebej vabljeni med nas.

Pri strokovnem delu predstavite sta s Kadrovsko službo sodelovala Mihael Hameršak iz DE Vzdrževanje na Poklicni in tehnični strojni šoli, ter Boštjan Korošec na Poklicni in tehnični elektro šoli.x

Darja Vodušek med predavanji

Omejevanje uporabe tobačnih izdelkov

IZTOK TRAFELA

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Avgusta letos je začel veljati dopolnjeni Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov.

Prepoved kajenja

Glavna novost, ki jo prinaša novi zakon, je prepoved kajenja v vseh zaprtih javnih in delovnih prostorih. Za zaprt javni ali delovni prostor se po zakonu šteje prostor, ki ima streho in popolnoma zaprto več kot polovico površine pripadajočih sten. Kajenje je prepovedano tudi v prostorih, ki se po zakonu ne štejejo za zaprte prostore, če so del pripadajočih funkcionalnih zemljišč prostorov, kjer se opravlja dejavnost vzgoje in izobraževanja.

Kje je kajenje dovoljeno?

Kajenje je dovoljeno v kadihnicah, poleg tega pa zakon natančno določa še izjeme v prostorih nastanitvenih obratov in drugih ponudnikov nočitev, v domovih za ostarele in zaporih ter v določenih prostorih v psihiatričnih bolnišnicah. Kadihnice niso dovoljene v prostorih, kjer se opravlja zdravstvena in vzgojno-izobraževalna dejavnost.

Nadzor in globe

Spoštovanje prepovedi kajenja so dolžni zagotoviti lastnik, najemnik ali upravitelj prostorov, kjer je kajenje prepovedano. Nadzor nad izvajanjem zakona opravljajo Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije, Inšpektorat Republike Slovenije za delo, Tržni inšpektorat Republike Slovenije in Carinska uprava Republike Slovenije. Področje kajenja na delovnem mestu je v pristojnosti Inšpektorata Republike Slovenije za delo, ki opravlja nad-

zor nad zagotavljanjem in spoštovanjem prepovedi kajenja v delovnih prostorih, nad posamezniki, ki ne spoštujejo prepovedi kajenja v delovnih prostorih, in nad pogoji, ki jih morajo izpolnjevati kadihnice v delovnih prostorih.

Organi nadzora lahko ob kršitvah zakona izrečejo globo

Z globo 125 evrov se kaznuje posameznik, če brezplačno ponuja tobačne izdelke na javnem mestu in v javnih prostorih in če kadi v javnem ali delovnem prostoru, kjer je kajenje prepovedano. Z globo od 2.000 do 33.000 evrov se kaznuje za prekršek pravna oseba, če prodaja tobačne izdelke osebam, mlajšim od 18 let, ali če prepovedi prodaje ne objavi na vidnem mestu ali če prodaja tobačne izdelke oseba, mlajša od 18 let, če ne zagotovi spoštovanja prepovedi kajenja v javnih ali delovnih prostorih, če kadihnice ne ustrezajo pogojem. Hkrati se z globo od 400 do 1.000 evrov kaznuje odgovorna oseba pravne osebe. Z globo od 800 do 4.000 evrov pa se kaznuje samostojni podjetnik posameznik.

Kajenje v Talumu

Glede na zahteve zakonodaje v Talumu od 5. avgusta 2007 ni dovoljeno kajenje v delovnih prostorih. Kajenje je dopustno samo na posebej označenih mestih pred objektom Sanitarne. Kršitev zahtev glede izvajanja prepovedi kajenja v delovnih prostorih pomeni kršitev obveznosti iz delovnega razmerja in bo podlaga za uvedbo disciplinskega postopka.x

"Kadihnica"

ZAHVALA

*Kako srčno si ti želel,
da med nami bi živel,
smo skupaj s tabo se borili,
da zdravje bi ti ohranili.
Usoda tega ni hotela,
te prezgodaj nam je vzela,
tam v tišini mirno spiš,
a v naših srcih ti živiš.*

Ob mnogo preranem slovesu od moža, očeta, tasta, dedija

Jožefa Karneže
iz Doklec 26 a, Ptujška Gora

se iskreno zahvaljujemo sodelavcem in sodelavkam podjetja Revital, prijateljem in znancem za darovano cvetje, izrečeno sožalje, za sveče, denarno in materialno pomoč ter gospodu Dušanu za izrečene besede ob odprtem grobu. Hvala pevcem Taluma za odpete žalostinke ter godbi na pihala Talum za odigrane melodije, sindikatu SKEI za darovano cvetje in denarno pomoč ter družbi Talum za vsestransko pomoč.

Vsem iskrena hvala!

Žalujoci: žena Majda, hčerki Jožica in Zdenka z družinama ter sin Boris z Matejo

Hvala, Aljaž

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: VINKO FIŠTRAVEC
IVO ERCEGOVIĆ

Triglav je simbol slovenstva, nahaja se tudi na slovenskem grbu in zastavi. Prvi, ki ga je videl kot narodov simbol, je bil Jakob Aljaž. Aljaž je prvič prišel v Vrata leta 1883. Leta 1889 je v Dovjem postal župnik in hitro opazil veliko zanimanje tujcev za slovenske gore. V tem času se je povzpел na Triglav in za pet goldinarjev odkupil njegov vrh in Kredarico od dovške občine. Tako mu nihče ni mogel preprečiti, da bi na svojem imetju postavil zgradbo. Leta 1895 je postavil kovinski stolp, ki je imel štiri okenca, visok je bil 1,90 metra in je v premeru meril 1,25 metra. Postavljen je na betonske temelje in ozemljen s strelovodom. Zavetišče, ki je dobilo ime »Aljažev stolp«, je pozneje podaril Slovenskemu planinskemu društvu.

S Triglavom je tesno povezana legenda o kozorogu z imenom Zlatorog.

Triglavsko pogorje je osrednji del Triglavskega narodnega parka.

(Vir: internet)

Pohod na Triglav te izpolni s posebnimi doživetji in bogastvom. Ko te potem, na koncu, vprašajo, kako je bilo, ne veš, kaj bi povedal.

Na Triglavu sem bil 26. julija s skupino Daniela Lačna, ki je štela 17 planincev, večina je bila iz Taluma. V uredništvu smo se zato dogovorili, da o tem napišem reportažo. Tudi sedaj, ko sedim pred praznim ekranom, ne vem, kako opisati to zgodbo.

Pohano

Naj začnem z jutranjim bujenjem pred odhodom, ki ni bilo bujenje, ker v resnici nisem niti prav zaspal? Morali

smo se namreč zbrati pred tovarno do dveh zjutraj. Ali pa naj morda omenim presenečenje, ko je Mira Muršek prinesla na avtobus doma pripravljeno, še toplo pohano meso s kruhom in kumaricami? Menda je šlo za oblubo ali stavo, ne vem natanko, vem pa, da smo o tem zbijali šale, pozneje pa vse slastno pojedli. Lahko začnem tudi z Danijevim preganjanjem v avtobusu, ko nas ni pustil dremati, kajti po njegovem se je vzpon na Triglav začel, že ko smo vstopili v avtobus.

Kozmonavti

Nepozabna, vsaj za mene, je zadnja priprava, ki se je začela po prihodu avtobusa pred Aljažev dom. Natikali smo si čelade in privezovali varnostne

Toda kaj, ko se je teh dvajset oziroma pet minut nekajkrat ponovilo, ne da bi se ustavili. Medtem je vedno kdo kaj hecnega rekel, da smo se režali in tako premagovali utrujenost in čas.

»Ubit ću te, Dani!«

Klini in vrvi, »zajle«, so postajali pogostejši, prepadi in strah večji in večji. V tistih trenutkih nismo opazili lepote narave, videli smo le steno pred sabo. Vse pogosteje smo poslušali Danijeva glasna opozorila: »Pazte, pazte...!« Prvi pacient je bila, ne boste verjeli, naša tovarniška zdravnica Andrea. »Zbolela« je od strahu pred prepadom, kar nas je v začetku zaskrbelo. V takem stanju nastanejo krči v telesu in rokah in se ne moreš pre-

pasove, navlekli rokavice, pritrdili nahrbtnike, nastavili palice ... Kar utihnili smo v napetem pričakovanju, sam sem se počutil kot kozmonavt na poti v vesolje. Dani in Matevž Mohorko sta bila pri tem zelo dosledna, kajti v ospredje je prihajala varnost. Gremo, sta rekla in smo krenili po Tominškovi smeri. Matevž se je postavil na konec kolone, njegov sin pa na čelo, takoj za njim je šla Metka kot najšibkejši člen, čeprav smo jo na ravni poti komaj dohitevali. Dani pa je bil povsod. V začetku so se mi njegovi nasveti zdeli pretirani, a dlje ko smo hodili, bolj so nam koristili. »Pazi na kamne, ruzak stran od stene, sledi sosedu pred sabo, ne glej v dolino, stopi s celim stopalom, zloži palice, priprni se na zajlo ...« Najbolj se nam je dopadlo obvestilo: »Še dvajset minut in bomo počivali ... Še pet ...«.

mikati. Spet se je izkazal Dani, ki jo je varoval, opogumljal in jo spravil naprej. Vsi smo si zaradi tega oddahnili in končno prišli do obljubljenega počitka. Andrea ni mogla pozabiti težav, v katere je zabredla, in je glasno obžalovala, zakaj je sploh šla. Preklinjala je Danija in Visenjaka, ki sta jo nagovorila za hribe. Čeprav odlično govori slovensko, je v poltransu godrnjala v hrvaščini: »Majko moja, di san došla. Nikad više, nikad više u planinu. Ubit ću te, Dani ...« Ponudil sem ji magnezijeve tablete, čeprav sem bil prepričan, da jih sama ima. Meni jih je svetovala Lili in v lekarni so mi potrdili, da je to dobro proti krčem v mišicah. Največ eno na dan, so zabičali. »Kaj jih imaš?« je začudeno vprašala in hitro stlačila kar dve v plastenko z vodo. Zdravnica lahko dve, sem si mislil, mi pa le eno.

Toplek

Zadnji daljši postanek, približno uro in pol do doma na Kredarici, je bil na Studencih, od koder se vidi vrh Triglava. Francu zavoni mobilni telefon in nam pove, da nas z vrha gleda in pozdravlja šef. Kakšen šef? Nismo mogli verjeti, da je tudi Toplek na vrhu. Ob povabilu na pohod je rekel, da je za njega dva dni predolgo. Pozneje, ko smo ga srečali v domu na Kredarici, kamor se je že vrnil z vrha in dobil svoj ričet in pivo, smo zvedeli, da je prišel pred nami sam z avtom in izbral isto smer. Ugibajte, kako hitro je to bilo? Vrhu tega se je še isti popoldan vrnil v dolino. Čudež? Ne, to je Danilo! Mi pa smo po krajšem premoru v domu končno krenili na vrh.

spet delno s soncem obsijane bližnje gore. Počutje je bilo sproščeno. Tudi Andrea je nadaljevala z nami, vendar je v bližini vedno imela svojega »sovražnika« Danija. Pot je bila težavnejša, bolj strma in ozka kot prejšnja, ampak začuda smo jo lažje prenašali. Poznalo se je tudi, da nismo imeli nahrbtnikov. Pot je odlično varovana, na vsakem koraku so klini in vrvi in praktično ni mesta, na katerem si ne bognjen. Velik del poti smo z obema rokama objemali steno, kar je ustvarjalo prijeten in intimen stik s Triglavom. Od časa do časa smo se ustavljali in vpijali lepote okolice, kajti večina nas je menila, da je to morda zadnja pot na vrh. Štirje pa so bili prvič in čakale so jih Danijeve batine

Vrh

Vreme ni bilo idealno, malo megle oziroma prehodnih oblakov je ustvarjalo kar mistično sliko. Ta trenutek si videl daleč, potem pa zelo malo, nato

po zadnji plati. Glavo jim je potisnil v Aljažev stolp in jih ni »šparal«, ne glede na to, ali so pravilno odgovarjali ali ne. Kar dolgo smo se zadržali ob stolpu, veseli in zgovorni. Saj smo dosegli veliki cilj! Vrh Slovenije. Tukaj človek marsikaj spozna, morda tudi to, da je pogled v dolino najlepši od vsega, saj se po tisti stari modrosti o gori, ki ni nora ..., zaveš, kako lepo je tam doli.

Pot nazaj

Zato moraš priti nazaj. Prespali smo v domu in naslednje jutro šli proti Vodnikovim kočam in Pokljuki. Vzdušje v domu, na skupnih ležiščih in na poti nazaj je bilo nepozabno in enkratno. Vsi smo bili veseli in ponosni, da je tudi naši zdravnici uspelo postati del teh gor.

Triglav, julij 1968

Priprave

Kot ste zagotovo razumeli iz povedanega, je bil Dani vodja pohoda, tisti pravi in duhovni. Zato bi lahko reportažo naslovili tudi s *Hvala, Dani*. Njegovo skrb in način dela sem začutil že pri prijavi, kajti prijavil sem se le slab teden pred odhodom in me je takoj začel zmerjati: »Kaj boš ti, Dalmatinec, še na Donačko ne prideš!« Ni verjel, da sem bil že dvakrat gori. No, ko je videl, da resno mislim, me je začel oblegati z nasveti in vprašanji. »Moram te preizkusiti. Greva skupaj s celotno opremo na Boč, na Donačko, da vidim kako hodiš. V nedeljo moraš z drugimi na Peco na trening ...« Zahteval je tudi, da prinesem nahrbtnik in čevlje, da jih

pregleda. Ko sem videl, da ga je res strah za mojo varnost, sem pristal na preizkušnjo do Donačke. Toda tudi to sem opustil, ker me je žena opogumila, češ da imam dovolj kondicije. To pa, morate priznati, nekaj pomeni. Lahko povem, da sem na skrivaj dva dni pred odhodom z obteženim nahrbtnikom (plastenka z 10 litri vode) šel na vrh Vurberka in nazaj, skupaj 45 minut. In to je vse.

Prvič

Kot študentu v Ljubljani, podobno kot večini prišlekov, mi še na kraj pameti ni padlo, da bi planinril, čeprav sem bil rojen v hribih, v pravem skalovju. Toda neka druga ljubezen je naredila svoje in me je že davnega leta 1968, ko je večina današnjih Talumovcev hodila še v osnovno šolo, nekateri pa se še rodili niso, pripeljala na sam vrh

Triglava. S sedanjo ženo in kolegi smo šli na izlet. Omenjali so Komno. Oprema, posebej moja, se ni dosti razlikovala od tiste, ki jo oblečem, če grem danes zalivat vrt. Spomnim se, da sem imel gamaše iz Borova. Samo eden med nami je bil pravi planinec. Vreme je bilo lepo in smo kar šli in šli. Pot nas je pripeljala vse do Triglavskih jezer in naprej proti domu na Planiki. Planinec, ime mu je bilo Ivan, je predlagal Triglav. On že ve, smo si mislili, in zgodaj naslednje jutro smo krenili. Malo potem dež in megla. Že na začetku vzpona je začelo snežiti. Dobesedno nič se ni videlo, tudi markacije so bile zasute. Mrzlo. Poti nazaj ni bilo, naprej je nismo videli. Ivan je pred nami iskal pot. (Na

letošnji sliki z vrha se vidi vse.) Tudi pot nazaj proti Trenti je bila deževna. Takrat se nisem zavedal izjemne nevarnosti, zato pa sem sedaj posebej opazoval to pot in se še enkrat prepričal, da smo preživeli po čudežu.

Stolp

Vsekakor je pohod na Triglav pravi projekt in govornice, češ da je to romanje, lahko širijo le tisti, ki tam niso bili. Župniku Aljažu se je treba zahvaliti, da je to ozemlje znal ubraniti pred tujci. Še bolj mu moramo biti hvaležni, da je videl tako daleč in je stolp podaril Slovenskemu planinskemu društvu. Kajti v nasprotnem primeru bi bila na vrhu namesto stolpa kapelica in ljudje bi zares romali tja, a ne v slavo boga, ampak zaradi cerkvenega napuha. x

Najboljše fotografije tega meseca

Zlatorog. Foto: Martina Furman.

Gobe. Foto: Branko Kosec.

Lokvanji. Foto: Stojan Avguštin.

Kuba. Foto: Palmira Banko.

Norveška. Foto: Branko Juršek.

Nebo v jezerih

ANTONIJA KRAJNC
FOTO: VLADO PREDIKAKA

V poletnih mesecih sanjamo o počitnicah na morju in se po možnosti odpravimo v južne kraje. Teden dni letošnjega julija sva z Vladom namenila za obisk dežele tisočerih jezer – Finske. Prvo noč sva prespala v mestu ob reki, ki se imenuje Porvoo. Fantje in dekleta so sedeli na travi v parku in se sproščeno pogovarjali; midva sva se odločila za sprehod po mestu in osvežitev s sokovi in sladoledi v majhni restavraciji na bregu reke. Utrujena od celodnevne potovanja sva se po pijači in lahki večerji odpravila spat, čeprav je bila prava tema zelo daleč. Na Finskem je poleti dan podaljšan do polnoči, tema traja nekaj ur. Trajalo je lep čas, preden mi je uspelo odpreti sanjska vrata.

Naslednje jutro sva se po zajtrku odpravila h gostiteljem na obalo jezera Suolajarvi v bližini mesta Kuusankoski. Na jezeru naj bi preživel dva ali tri dni. Makadamska cesta je razkrivala nešteta drevesa, cvetoča polja in delčke jezer. Povsod so rasle borovnice in gozdne jagode.

Prihod na cilj nama je razkril leseno hišico s teraso, obdano s drevesi in borovnicami. Pred nama se je odprl pogled na neskončno jezero in peščeno plažo. Pozdravila sva gostitelja, Markkuja in njegovo soprogo Satu. Njun petletni sin August je razposajeno veslal v svojem čolnu po jezeru. Najin strah sta Markku in Satu takoj pregnala z besedami, da je čoln varen pred obračanjem v vodi in da je njun petletni sin veliko časa v njem, čeprav ne zna plavati. Že na začetku nama je postalo jasno, da je njihov sistem vzgoje precej drugačen od našega, otroci se od malega učijo samostojnosti.

Objela nas je pristna narava, v bližini naj bi prebivali tudi medvedi. Ptice so obletavale drevesa, zajček nas je opazoval iz borovničevega grmičevja, se čez čas napotil do peščene plaže in se obrnil nazaj v gozd. V zgodnjih popoldanskih urah smo zagledali kačo. Z dvignjeno glavo je hitro plavala nad gladino vode in puščala vijugasto sled za sabo. Usmerila se je proti obali, Markku jo je spretno prijel za vrat in nam jo pokazal. Bila je lepa, temna kača z belim trebuškom, dolga približno meter in pol. V Markkujevih rokah se je močno zvijala in iskala izhod iz položaja, v katerem se je znašla. Ko smo si jo ogledali, jo je Markku vrnil nazaj v naravo.

Prijazna gostiteljca, sicer uspešna poslovneža, sta nama razkrila, da je velik del obale ob jezeru in gozda okrog poddedovala Satu po svojem očetu. Oče je razdelil 400 hektarov veliko posestvo

svojim otrokom in tako družinica danes veliko svojega prostega časa preživi v nedotaknjeni naravi. Finska ni samo dežela jezer, je dežela prelepih dreves. Gozd v neposredni bližini lesene hiške je oče poimenoval po svoji hčeri Satu.

Markku in Satu sta nama ponudila, da uporabiva finsko savno v leseni hiški na plaži. Razgreta telesa smo hladili v sveži in čisti jezerski vodi. Satu nama je povedala, da je savna za Fince nepogrešljiva in da so ženske včasih v njih tudi rojevale. Savna je bila povezana tudi s smrtjo; v njej so namreč zadnjič očedili in preoblekli svoje mrtve.

Hrano nam je pripravljala Satu. Prvi dan smo dobili dve veliki ribi, spečeni na plaži v visoki jekleni posodi. Na spodnjem delu posode je Markku zakuril z drvni in skrbno nadzoroval ogenj, da ne bi postal premočan. K ribam je bil postrežen pečen krompirček v lupini in renski rizling iz Slovenije, ki sva ga podarila gostiteljema. Uživali smo ob preprosti in lahki hrani na obali jezera ob sončnem zahodu.

Naslednji dan smo imeli za kosilo pečeno goveje meso izpod žerjavice. Velike kose mesa je Satu zavila v aluminjsko folijo, Markku je meso položil v luknjo, izkopano v zemlji, in na vrhu zakuril ogenj. V eni uri je bila slastna pečenka na mizi. Satu je postregla solato iz paradižnika, kumaric, paprike in mehkega sira. Po izvirnem kosilu smo sproščeno poklepetali ob kavici in preprostem, osvežilnem in dobrem posladku iz jagod, skute in sladke smetane.

Spanje v leseni hišici je bilo zelo prijetno, zjutraj so nas prebujale ptice s svojim petjem.

Posebej sem se navdušila nad finskim »suhim« straniščem. Ko sem vstopila v stranišče na »štrbunk«, sem v njem

zagledala lepo izoblikovano toaletno školjko, ob njej mizico in vazico s cvetjem, ogledalo in povečano sliko jezera. Brez neprijetnega vonja. Vsebinsko stranišča praznijo enkrat na leto, v procesu kompostiranja nato »dozori« v humus in se vrne v naravo. Na ta način varujejo pitno vodo in ne onesnažujejo okolja. Navadno vodno stranišče porabi od 5 do 15 litrov vode pri enem splakovanju. »Suho« stranišče ne potrebuje vode ali elektrike. Preprosto ga je namestiti in ima briljanten prezračevalni sistem. Finska, dežela tisočerih jezer, ima dolgo tradicijo v uporabi »suhih« stranišč. Uporablja jih približno 400.000 poletnih hišic, postavljena so v naseljih za kampiranje in podobno.

Seveda je Finska veliko več od tega, kar sem napisala. Na drugi strani ponuja urbane centre in od teh sva obiskala glavno mesto Helsinki. Cene v trgovinah, restavracijah in kavarnah so za naše razmere zelo visoke, vključno s hrano.

Potovanje sva zaključila v glavnem mestu Estonije Tallinnu. Presenetila naju je lepota starega jedra, privlačnost ulic in ponudba izdelkov domačih obrti. V samem centru je mladenič igral na starodavni inštrument Aboriginov didgeridoo, turisti so se prevažali z mestnim vlakcem ... V Estoniji so cene precej nižje kot na Finskem, Finci pa v Tallinnu kupujejo predvsem alkoholne pijače za konec tedna. Pri pitju so ženske na Finskem enakoopravne z moškimi, tako kot so v življenju sploh.

Pred odhodom sem v mislih ponavljala besede: »Ne hiti, ne skrbi. Tu si na krajšem obisku. Ne pozabi se ustaviti in povohati cvetlice. Skrivnostno jezero te bo čakalo ...«X

vrelci idej

MAG. JOŽEF SLAVIC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

V prispevku obravnavamo »vrelce idej« za iskanje novih idej in rešitev s skupinskim delom za manjše, postopno in kontinuirano izboljšanje. Prikazana bodo načela, ki so nastala na osnovi izkušenj dela podobnih skupin, ustanavljanje in uvajanje ter delovanje vrelcev idej in uresničitev predlaganih rešitev. Referat je bil predstavljen na 25. mednarodni konferenci o razvoju organizacijskih znanosti Management sprememb.

Uvod

V današnjem času se podjetja srečujejo s čedalje večjimi zahtevami. Lastniki zahtevajo večjo rast, višji dobiček, večji tržni delež ... Kupci zahtevajo vedno več. Tržišče je vse bolj zasičeno. Pritiski na cene so večji in večji. Zaposleni so čedalje bolj izobraženi in usposobljeni ter postajajo vedno večje premoženje in potencialna korist podjetja.

Odgovor na vedno večje zahteve so neprestane izboljšave.

Ob tem se pojavlja vprašanje, kako vse večji potencial zaposlenih koristneje uporabiti za neprestane izboljšave v podjetju. Zato je potrebna tvorna povezava inteligentnosti in ustvarjalnosti. Inteligentnost je sposobnost poiskati najboljše rešitve dobro strukturiranih problemov, kar lahko v določenih okoliščinah naredi tudi stroj. Ustvarjalnost je spretnost reševanja nepreglednih in zapletenih problemov z izdelavo novih in izvirnih idej, kar ostaja do nadaljnjega področje človekovega delovanja (Sriča, 1999).

Z novimi izvirnimi idejami lahko dosežemo manjše, postopno izboljšanje ali pa skokovito s pomembnimi spremembami.

Ishikawa (1989) pravi: »Pustite majhne podrobnosti »vrelcem idej«. Pustite jih, da študirajo problem in najdejo rešitev. To bo sprostilo inženirje in direktorje, da ne bodo obravnavali nepomembnih, vsakdanjih problemov na delovnih mestih, da bodo lahko delali tisto, za kar so najeti. Lahko npr. porabijo čas za pripravo politike in ciljev ter so navzoči pri sprejemanju odločitev. Lahko se ukvarjajo z nalogami za razvoj novih proizvodov in s tehnologijo. Svoj čas lahko porabijo tako, da z zaupanjem gledajo v prihodnost.«

Načela vrelcev idej

Za majhne izboljšave je značilno naslednje: učinki so dolgoročni in trajni, napredovanje je kontinuirano po majhnih korakih, spremembe so postopne in konstantne, pristop je kolektiven s skupinskimi napor, načina izvajanja sta vzdrževanje in izboljševanje, težišče, opora je v splošnem znanju, zahtevajo majhne investicije ali napore za vzdrževanje, usmerjene so na ljudi, kriteriji za vrednotenje so procesi in napor za boljše rezultate, dobro funkcionirajo v počasi rastočem gospodarstvu (Vila, 1996).

Načela za usmerjanje dejavnosti za pridobivanje idej (Ishikawa, 1989):

- lastni razvoj,
- prostovoljnost,
- skupinske dejavnosti,
- sodelovanje vseh zaposlenih,
- uporaba tehnik in metod za skupinsko delo,
- dejavnosti, ki so ozko povezane z delovnim mestom,
- vitalnost in skladnost v dejavnostih vrelcev idej,

- skupen razvoj,
- originalnost in kreativnost,
- občutek za probleme in napredek.

Zaposleni torej sami skrbijo za večanje lastnih sposobnosti z izobraževanjem in usposabljanjem tudi po končanem formalnem izobraževanju. Sodelovanje v kroških je prostovoljno. Če zaposleni ne sodelujejo prostovoljno, ne bo uspeha. Ustvarjalnost je večja, če zaposleni med seboj sodelujejo. Delovanje je koristno le, če je organizirano v skupinah. Pri delovanju uporabljajo različne tehnike in metode dela, npr. (Sriča, 1999):

- magična trgovina,
- *brainstorming* oziroma razvnanje duha, tudi nevihta, burjenje možganov ipd.,
- *brainwriting* oziroma zapisovanje misli,
- metoda delfi,
- sinektika.

Zaposlenim je treba omogočiti in jih pripraviti do tega, da gledajo na stvari z zornega kota organizacije kot celote in ne le iz perspektive okolij, omejenih z lastnimi organizacijskimi enotami.

Za učinkovito delovanje skupine so potrebni različni slogi mišljenja, ki se kažejo v naslednjih modalitetah:

- konkretna izkušnja, ki pomeni težnjo k novim izkušnjam,
- razmišljajoče opazovanje, ki pomeni zmožnost razmišljanja in opazovanja te izkušnje z najrazličnejših vidikov,
- abstraktni koncept, ki pomeni oblikovanje konceptov, ki predstavljajo rezultate opazovanja v logično zasnovani teoriji, in
- aktivno preverjanje, ki pomeni uporabo te teorije v odločitvah in konkretnih rešitvah problemov.

Mišljenjski slog posameznika je vedno kombinacija več načinov, med katerimi so določene komponente bolj ali manj izražene (Mayer, 1991). Skupina naj bo sestavljena iz posameznikov, pri katerih so izpostavljeni različni slogi mišljenja. Skupina mora biti heterogena.

Vrelci idej

V Talumu smo tovrstne skupine pomenovali vrelci idej.

Vrelci idej so redna srečanja zaposlenih, ki so pripravljeni dejavno sodelovati pri skupnem iskanju novih idej, predlogov in rešitev ter njihovi uresničitvi. Namen vrelcev idej je ustvariti ustvarjalno okolje, ki bo članom omogočalo strokovno razpravo o idejah in jim hkrati dalo možnost za ustvarjalno iskanje novih idej. Bistvo vrelcev je zbrati čim večje število dobrih idej, izmed katerih bo možno izbrati in uporabiti najbolj koristne.

Čeprav so za uspešno »ustvarjanje« idej potrebni ustvarjalni posamezniki, je le skupina sposobna ustvariti okolje, v katerem lahko idejo nadgradimo, spremenimo z dodatno idejo drugega posameznika in jo nato tudi uvedemo. Skupina je torej sposobna idejo obdelati z več vidikov, česar posameznik ne more. Vrelci idej so sestanki, na katerih člani predstavijo probleme in podajo svoje predloge, ideje, ki se v okviru skupine dodatno izoblikujejo in rešujejo.

Vrelci idej prispevajo k neprestanemu izboljšanju in razvoju. Upoštevajo humanost in gradijo delovno okolje, v katerem je vredno delati. Človeške lastnosti se izražajo v polni meri in razvijajo neslutene možnosti (Ishikawa, 1989). Zaposleni morajo delovati proaktivno, zavestno. Prevzemati morajo pobudo in odgovornost za to, da se stvari dogajajo (Covey, 1994).

Ustanavljanje oziroma uvajanje vrelcev idej

Vodja delovne enote ali službe sprejme na pobudo zaposlenih, koordinatorja vrelcev idej, uprave ali na osnovi lastnih spoznanj odločitev za organizacijo vrelca idej v svoji delovni enoti ali službi. Med zaposlenimi v organizacijski enoti poišče in zadolži vodjo vrelcev.

Predlog za člane vrelca idej izdela vodja vrelca idej. Članstvo v vrelcih idej potrdi vodja delovne enote oziroma službe. Priporočeno število članov je od 5 do 9. Če je članov premalo, ni dovolj razmišljanja in idej, zato težje poiščejo rešitve. Če pa je članov preveč, je v taki skupini težko delati, pa tudi vsi člani ne morejo sodelovati. Članstvo v vrelcih idej je prostovoljno. Zaposleni postane član vrelca idej za eno leto. Član je lahko več let zaporedoma, brez časovne omejitve. Za delo v vrelcu idej lahko vodja in člani vrel-

cev v skladu z predpisi o napredovanju izjemno napredujejo.

Člani vrelcev postanejo običajno tisti, ki jih to zanima in so pripravljeni redno sodelovati. Posebna izobrazba za člane ni potrebna. Praviloma gre za zaposlene iz ene delovne enote oziroma službe. V skladu z dogovorom med vodji različnih delovnih enot, služb oziroma organizacijskih enot je mogoče organizirati vrelce idej iz različnih okolij.

V krožku lahko sodelujejo zaposleni z različnih hierarhičnih ravni. Pogoji je, da so pripravljeni sodelovati kot enakopravni člani krožka, ne glede na siceršnji položaj.

Delovanje vrelcev idej

Delo vrelcev idej poteka na rednih mesečnih sestankih, ki potekajo zunaj rednega delovnega časa. Sestanki trajajo praviloma eno uro in so vnaprej planirani. Vsak član je o sestanku obveščen pisno in pravočasno.

Največ nalog pri vrelcih idej ima vodja. Zato je učinkovitost in uspešnost vrelcev idej v veliki meri odvisna prav od njega. Naloge vodje vrelca idej so:

- organizacija, usmerjanje in vodenje vrelcev;
- uvajanje metod sistematičnega reševanja problemov;
- zbiranje potrebnih podatkov in informacij;
- izdelava letnega plana vrelca, usklajitev plana z vodjo delovne enote oziroma službe ter pošiljanje plana članom vrelca in vodji delovne enote oziroma službe;
- izdelava letnega poročila vrelca o delu in rezultatih, pošiljanje poročila pristojnemu članu uprave, vodji delovne enote oziroma službe in koordinatorju;
- izdelava dnevnega reda vrelca idej;
- pošiljanje vabil članom vrelcev idej;
- motiviranje in usmerjanje članov vrelca;
- vzdrževanje občutka za cilj in sodelovanje;
- odločanje o uporabi metod pri delu;
- povzetek sklepov in izdelava zapisnika o vrelcu idej; zapisniku po potrebi priloži tudi priloge: risbe, skice, načrte, širše interpretacije ipd.;
- sodelovanje z vodjem delovne enote ali službe;

- sodelovanje s koordinatorjem vrelcev idej;
- predlaganje izobraževanja za člane vrelca idej;
- lastno izobraževanje.

Naloge članov vrelca idej so:

- spoznavanje s cilji, metodami in načini dela vrelca idej;
- aktivno in konstruktivno delovanje v vrelcu pri iskanju novih idej, predlogov in rešitev ter pri njihovi uresničitvi;
- v roku in kakovostno opravljanje dogovorjenih in sprejetih zadolžitve;
- lastno izobraževanje.

Pri iskanju novih idej so vrelcem lahko v pomoč naslednja vprašanja (Kauffman, Potter, 1982):

- Katera posebna opravila vam delajo največ problemov?
- Katera dela so v zaostanku zaradi zamud ali ozkega grla?
- Katera dela pogosto zahtevajo nadurno delo?
- Katera dela zahtevajo preveč ljudi?
- Katera dela zahtevajo največ nepotrebnih poti ali hoje?
- Katera dela so težka, neprijetna ali utrudljiva?
- Kje bi lahko odpravili obrazce, opremo ali zaloge?
- Katera poročila, obrazci ali evidence zahtevajo nepotrebne podatke?
- Kje lahko združite eno operacijo z drugo, da bi prihranili čas?
- Katera dela ali postopki trajajo predolgo?
- Katera dela lahko prerazporedite, da odpravite konice ali izgubljen čas (čakanje)?
- Kje lahko bolje izkoristite prostor?
- Kje je delo neenakomerno porazdeljeno glede na količino, težavnost ipd.?
- Pri katerih opravilih se dela preveč napak?
- Katere bližnjice bi lahko uporabili?
- Kje bi lahko izločili opremo, s katero imamo težave?
- Kje bi lahko ponovno uporabili materiale (surovine), rezervne dele ali zaloge?
- Kje bi lahko uporabili stroje ali opremo, da bi zmanjšali ročno delo?
- Katera dela zahtevajo mnogo pregledovanja?

- Kje traja predolgo, da najdete zapise, evidence?

Koordinator je vez med vodji in člani vrelcev idej, vodji delovnih enot, služb oziroma organizacijskih enot, upravo in preostalimi zaposlenimi v podjetju.

Naloge koordinatorja so:

- spremljanje dela vrelcev idej;
- spremljanje uvajanja predlaganih rešitev;
- posredovanje informacij o vrelcih;
- navduševanje in pridobivanje zaposlenih za nove vrelce idej;
- pomoč pri uvajanju;
- spremljanje in prikazovanje rezultatov vrelcev;
- izmenjava izkušenj z drugimi podjetji in organizacijami;
- lastno izobraževanje.

Strokovne službe so v okviru svojih pristojnosti dolžne zagotavljati strokovno pomoč pri delovanju vrelcev idej in pri uresničevanju predlaganih rešitev.

Uprava, vodje delovnih enot in služb ter vodje organizacijskih enot podpirajo vrelce, zagotavljajo potrebne vire in pomagajo za večjo učinkovitost in uspešnost v okviru pristojnosti. Njihova vloga se še posebej pokaže pri uresničitvi predlaganih rešitev.

Delovanje, dejavnosti, rezultate ipd. vrelcev idej predstavljajo vodje delovnih enot, služb, organizacijskih enot ter vodje in člani vrelcev v internem glasilu *Aluminij*, na intranetu, oglasnih deskah itd.

Realizacija predlaganih rešitev

Vrelci idej so uspešni šele, ko so predlagane rešitve uresničene. Člani vrelcev idej predlaganih rešitev praviloma ne morejo uresničiti sami. Običajno potrebujejo pomoč, razumevanje in/ali podporo vodij delovne enote, službe, organizacijske enote ali celo uprave.

Predlagane rešitve pogosto posegajo v delovno področje drugih delavcev. Uresničitev rešitve zahteva sodelovanje strokovnih služb, zato mora biti načrtovana. Uresničitev predlaganih rešitev pogosto zahteva:

- predstavitev predlaganih rešitev pristojnim,

- razpravo in odobritev ali zavrnitev predlaganih rešitev,
- zadolžitve posameznikov ali skupin za uresničitev,
- uresničitev predlaganih rešitev in spremljanje njihovih učinkov.

Če predlagane rešitve niso manjše in zahtevajo več virov, potem o uresničitvi odloči ter jo po potrebi organizira vodja delovne enote oziroma službe v sodelovanju z vodjo organizacijske enote. Če pa odobritev potrebnih virov ipd. presega pristojnosti vodje delovnih enot oziroma služb, potem o uresničitvi odloči pristojni član uprave.

Člani vrelcev idej morajo dobivati povratne informacije o odobritvi ali zavrnitvi predlaganih rešitev, o vzrokih za morebitno zavrnitev ter o napredovanju uresničevanja predlaganih rešitev.

Razvoj v prihodnje

Z vrelci idej lahko sposobnosti zaposlenih izkoristimo za kontinuirano izboljševanje vseh funkcij in procesov v podjetju, ne le proizvodnje. Zato so potrebni neprestano vzpodbujanje, motiviranje, podpora, zagotavljanje potrebnih virov ter širjenje ideje o krožkih in uvajanje novih krožkov.

Za večjo učinkovitost in uspešnost vrelcev idej so potrebni neprestano izboljševanje sistema in dela vrelcev idej, vrednotenje učinkovitosti in uspešnosti vrelcev idej ter nagrajevanje po učinkovitosti in uspešnosti.

Vrelci idej so le ena od oblik uporabe ustvarjalnega potenciala zaposlenih. Razvijati moramo tudi druge, npr. zbirati koristne predloge, uvajati in pospeševati inovacijsko dejavnost. Tako bomo prispevek zaposlenih k učinkovitosti in uspešnosti še povečali, s tem pa bomo povečali učinkovitost in uspešnost podjetja. x

London – neusmiljen tek za časom

vse okoli tebe. Življenje v tej ogromni prestolnici je neusmiljeno hitro in nič nenavadnega ni, če srečaš poslovneža, ki sredi popoldneva stoje uživa v svojem kosilu in z drugo roko bere svoj najljubši časopis, medtem ko posluša MP3 in se prebija skozi obupno gnečo podzemne železnice ... A videti je, da so vsi navajeni na ta kreativni nered in da so se nekako apatično vdali v hiter tempo življenja. In šele ob pogledu na vse to se zdrzneš in zaveš, kaj nas čaka in da se bomo kar hitro navzeli kapitalističnih navad. Pravih Londončanov je malo, več je priseljencev. Teh je res ogromno. In če si želiš na neskončnih ulicah nagledati se lepote brhkkih deklet in najnovejše mode, nisi na pravem mestu. Njihov slog oblačenja je za moj okus nekoliko ekscentričen in čudaški. Kar niti ni čudno, saj so Otočani vedno veljali za nekaj posebnega in ekstravagantnega, z mešanico različnih etno primesi. Mit o njihovi hladnosti, zavrtosti in nedostopnosti je v moji predstavi popolnoma zbledel. Londončani so nadvse prijazni in voljni pomagati v vsakem trenutku, tudi če so še v takšni naglici.

To me je res presenetilo. Mesto je čisto, nikjer ni kričečih grafitov, polomljenih klopč, načetih kipov ... Vse je kot iz škatllice. In to te prevzame. Ta njihov odnos do kulture, spoštovanje do tega, kar je njihovo, ponos nad tem, kdo so ... To nam manjka in iz tega bi se dalo marsikaj naučiti. London je mesto kontrastov: blišč in beda, baročni kipi in v škatle zaviti brezdomci, temačne opečne stavbe in steklene, v nebo segajoče stolpnice, fantazijske podobe in kruta stvarnost, beton in neskončno veliki vrtovi z žametno travico in eksotično vegetacijo ... Za starimi zidovi obnovljenih vil se skrivajo figovci, tulipanovci, kivi in cvetje, ki očara na prvi pogled ... Parki dišijo po lipi in pravkar pokošeni travi, ljudje se nastavljajo sončnim žarkom na ležalnikih, ki so razvrščeni v ravne vrste in nudijo čudovit pogled na ribnike in umetelno pristrizene grmičke ... V tem raju čas zastane in vrvež mesta utihne. Prava oglušujoča tišina, ki se zajeda v razgreta telesa in prenapete misli. To je drugačen svet. Ob polnoči, ko na naših ulicah slišiš le glasove pozab-

ljenih razgrajčev ali medli odsev nočnega prometa, London začne živeti, diha s polnimi pljuči. Svetloba ne zbledi in občutek imaš, kot da si se sredi poznega popoldneva znašel na svojem najljubšem kraju. In ob polnoči vidiš tekače, ki se sproščajo po napornem delavniku, poslovneže, ki boski hodijo gor in dol po tratah, nabito polne restavracije s pari, ki se skrivnostno posvečajo drug drugemu ali pa se razvajajo z omamno dišečo hrano. Tega pri nas ni. Ni nočnega utripa, ker je življenje drugačno in naš delavnik ubira svoja pota. Mi ob tej urici že sladko spimo. Muzeji so pojem sodobne tehnologije in ure v njem kar zbežijo, saj znajo animirati prav vsako čutilo tvoje biti. V muzejih vonjaš, okušaš, opazuješ, dejavno sodeluješ, razmišljaš, sklepaš ... Popolnoma te prevzamejo, do zadnjega kotička. Za poznavalce je dan premalo. Cene za vstop so za naše razmere dihjemajoče – skoraj 50 evrov na osebo, manj skoraj ne zaračunavamo. Kaj me je očaralo? Za laike, ki zbirke samo preletijo in se ne poglobljajo v njihovo bistvo, se vrata po 16:30 odprejo za brezplačen ogled in v uri in pol si ustvariš prijetno podobo znanstvenih, umetniških in naravoslovnih odkritij, izsledkov in spoznanj. Muzeji in galerije resnično očarajo in zamuditi njihov ogled je zame tako, kot biti v naravi in ne videti dreves. Resnično. Nacionalne zbirke so na ogled brez vstopnine, saj je to njihov ponos, s katerim se postavlja pred očaranim turistom. Hostli so čisti, urejeni in cenovno zelo ugodni. Kar nekaj jih je v samem središču in takšnega smo si privoščili tudi mi. Bilo je čudovito, nepozabno. Pomembno je, da se sam podaš po ulicah, začutiš utrip mesta, raziščeš tudi tiste manj zanimive kotičke, ki skrivajo pravo zakladnico podobe mesta. Skrivajo tudi bedo, ki jo z bliščem tako umetelno prikrivajo. Turistična agencija ti vsega tega ne pokaže. In biti v Londonu in ne začutiti odseva pravega življenja, ne otipati, ne vonjati, ne predati se – to je izguba časa. Vse to si lahko prebereš v knjigi, razbereš iz slik ... London moraš resnično doživeti. In nam je to uspelo. **x**

ALEKSANDRA JELUŠIČ
FOTO: ALEKSANDRA JELUŠIČ

Si upate Londončana vprašati, ali je Otočan? Moj nasvet: raje ne. Londončan je bil vedno Otočan in Otočan bo vedno ostal. Ne gre za geografsko dejstvo, ne gre za podvodni prekop, ki jih povezuje s celino in jim uradno jemlje ta laskavi naslov ... Gre zgolj za ponos, za princip, biti drugačen od drugih. Če se že na začetku sprjazniš z mislijo, da je London pač svet zase, potem te bo očaral. Če iščeš temperament, počasnost in nori nočni utrip sredi ozkih ulic, potem to hitro mesto ni najboljša izbira.

Anglija te očara s svojo skrivnostno temačnostjo in nevidno lepoto, ki ji daje poseben hladen čar. Podobno kot Irska, hladna, nedostopna lepota s skritim temperamentom, ki prežema

Piknik

FOTO: DARKO FERLINC, MILAN OSTERC, SRDAN MOHORIČ

To naša je Peca

ZDRAVKO ŠTUMPERGER
FOTO: DARKO ŠALAMUN

Pri tovorni žičnici smo začeli gristi v hrib, saj strmina ne popušča vse do Doma na Peci. To je tudi krajša in manj obiskana pot na goro. Tako nas ni presenetil niti slepič, ki si ga je ptujski Steve Irwin (Milan Osterc) ogledal od blizu. Na Peci je bil ne dolgo tega s pomočjo sponzorjev obnovljen planinski dom, kar dokazuje tabla na pročelju. Dom ima 100 ležišč in izvrstno kuhinjo. Po malici pa urno v skalo na plezalno pot čez Kordeževo glavo, ki je vzorno varovana in jo je mogoče kar hitro preplezati. Na tej turi so zelo dobrodošle pohodne palice, saj pot proti vrhu postaja pohodna, prav taka je tudi pot v dolino po slovensko-avstrijski meji. Z vrha Pece je zelo lep razgled na bližnje in daljne gore in doline (Triglav, Raduha in avstrijska Koroška). Ne smem pa pozabiti na kralja Matjaža, ki vztraja v svoji votlini že dolga, dolga leta.

Izleta smo se udeležili Milan Osterc, Darko Šalamun in jaz. Tudi tokrat sem dobil navdih in rodila se je pesmica:

NA PECO

*Prijatelj moj,
podaj se gor
in malo postoj.
Kjer murka cveti,
tam pesem zveni.
Na gori
lepše cvetice ni,
je encijan plav,
zvonček ta prav,
planika dehteča,
zlatica prav lepa.
To naša je Peca.*

Zdravko in Milan

Kegljanje za pokal SKEI – Talum 2007

MILAN FAJT

V petek, 15. junija 2007, je bilo na kegljišču Drava na Ptujju kegljaško posamično prvenstvo Taluma. Tekmovali smo po starih kegljaških pravilih na 100 lučajev (50 na polno in 50 na čiščenje).

Kegljanja se je udeležilo več kot dvajset sodelavcev, kar kaže na precejšnje zanimanje za ta šport. A tokrat so razočarala dekleta, saj se niti ena sodelavka ni ojunčila, da bi sodelovala v tem sicer garaškem športu. Upamo, da se

bo v prihodnje zgodil kakšen premik tudi na tem področju.

Ker tudi v tem športu veljajo določena pravila, sta sojenje dobro opravila gospa Nada iz Kegljaškega kluba Drava Ptuj in naš sodelavec Miran Ritonja, ki je tudi vzorno organiziral tekmo. Obema iskrena hvala. Zahvala gre tudi Upravi družbe za pomoč pri izvedbi tekmovanja.

In nazadnje še prvih deset uvrščenih (prvi trije med njimi so prejeli pokale):

1. mesto	Miran Haladeja	DE Rondice	420 podrtih kegljev
2. mesto	Stane Horvat	DE Gnetne zlitine	398 podrtih kegljev
3. mesto	Milan Fajt	Vodstvo	384 podrtih kegljev
4. mesto	Drago Arnuš	DE Izparilniki	373 podrtih kegljev
5. mesto	Alojz Zorec	Silkem	348 podrtih kegljev
6. mesto	Miran Pešl	DE Elektrolize HC	341 podrtih kegljev
7. mesto	Miran Ritonja	DE Rondice	330 podrtih kegljev
8. mesto	Slavko Krajnc	DE Livarske zlitine	330 podrtih kegljev
9. mesto	Andrej Resman	DE Livarske zlitine	328 podrtih kegljev
10. mesto	Zvonko Kores	Vargas-Al	320 podrtih kegljev

Kegljači

Vse dobro v tvojem kraljestvu pod Vurberkom

Mirko Papdi

Marjan Kovačec

FOTO: IVO ERCEGOVIĆ

Mirko je prišel v naše podjetje, takratni TGA, marca leta 1971 na delovno mesto stikalničarja v Stikalnici (takrat TOZD Aluminij, danes delovna enota Energetika), kjer končuje svoje delo kot pomočnik vodje obrata.

Na prvem delovnem mestu v našem podjetju je delal štiri leta, zatem pa se je za dve leti preselil v Elektrovzdrževanje kot elektromehanic. Nato se je ponovno vrnil v Stikalnico kot vodja izmene. Takrat je začel ob delu študirati na Visoki šoli za organizacijo dela v Kranju, kjer je leta 1985 tudi diplomiral.

Ko je bila leta 1993 ustanovljena delovna enota Energetika, je Mirko postal pomočnik vodje obrata Elektroenergetike. Zaradi bogatih izkušenj in poznavanja naprav v Stikalnici in usmerjevalnici je bil zanj vsak problem rešljiv, s svojim znanjem pa je tudi bogatil mlajše generacije posluževalcev energetskih naprav v svojem delovnem okolju.

Avgusta odhaja Mirko v pokoj. Zdaj bo imel več časa za svoje kraljestvo na Krčevini pri Vurberku in za svoja dva vnuka.

Navdušil se je za čebele. Sodelavec Milan Tkalcic, Mirkov čebelarji mentor, upa, da bo Mirka čebelarjenje prevzelo tako močno, kot je njega pred mnogimi leti, kajti nikoli ni prepozno.

Mirko, vse dobro in veliko užitkov v pokoji ti želimo!

Sodelavci iz Energetike x

Aluminij, številka 7-8, julij/avgust 2007

Srečno in aktivno naprej v Borovcih

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Jože je prišel v Talum maja 1971. Najprej je delal kot elektrolizer. Težko delo elektrolizerja je spoznal še v času, ko so bile delavne razmere za delavca vse prej kot prijazne.

Po letu 1977, ko se je doma pri delu hudo poškodoval in postal invalid III. kategorije, je bil prestavljen na Vodarno, kjer je 1. julija 2007 tudi dočkal svoj zadnji delovni dan v Talumu.

Verjamemo, da mu v pokoji ne bo dolgčas. Okrog hiše in v njej je vedno

dovolj dela za človeka, ki mu urejen dom veliko pomeni. Kot vemo, se rad dejavno vključuje v vaško življenje v Borovcih, kamor se je pred leti preselil s Ptujca, pa tudi za družino, predvsem vnukinje, bo odslej več časa.

Jože, vse dobro, predvsem pa veliko zdravja ti želimo v tvojem tretjem življenjskem obdobju.

Sodelavci iz Energetike x

Jože Mikolič

Preprost človek, odličen delavec in dober vinogradnik

V letošnjem letu se je končalo delovno obdobje našega sodelavca Marjana Kovačeca. Zaposlil se je leta 1978 v takratni TGA v proizvodnji v obratu Elektrolize A kot elektrolizer. Nato se je leta 1983 preselil v Elektrolizo B v dnevno izmeno, kjer je ostal do konca svoje delovne dobe. V Elektrolizi B je začel kot elektrolizer, nato je bil strojnik, ki je skrbel za vse delovne stroje v obratu, zelo dejavno je sodeloval pri menjavi elektroliznih celic na predpečene anode in pri zagonu novih elektroliznih celic.

Marjan je bil ključni delavec dnevne izmene, opravljal je najzahtevnejša delovna opravila, svoje delo je opravljal kakovostno, dosledno in natančno. Zadnjih nekaj let je opravljal tudi servisna dela na vseh delovnih strojih oziroma vozilih v Elektrolizi B.

Marjan v prostem času uživa na svojem vikendu na Polenšaku, kjer veliko časa posveča svoji vinski trti, iz katere pridelava vrhunsko vino. Poznamo ga kot preprostega in zagnanega človeka z veliko energije.

Ob odhodu v pokoj se mu zahvaljujemo za dobro opravljeno delo. Vsi sodelavci mu želimo obilo sreče v nadaljnjem življenju!

Vodja DE s sodelavci x

Hvala, Drago, obilo zdravja in še mnogo prijetnih dni

Drago Arnuš, stoji prvi z leve

Čas hitro mineva in prišel je dan, ko Drago Arnuš končuje svojo poklicno pot v Talumu.

Sodelavec Drago se je v TGA Kidričevo zaposlil 7. avgusta 1979 v Elektrolizi A v takratnem TOZD-u Proizvodnja aluminija. Tam se je kljub težkim delovnim razmeram znal prilagajati vsem zahtevam v procesu pridobivanja aluminija. V okviru te enote je opravljal različna dela: opravljal je pomožna dela pri posluževanju elektroliznih celic, bil je posluževalec elektroliznih celic in tudi vodja skupine za posluževanje elektroliznih celic

Zaradi zdravstvenih težav je bil po sklepu invalidske komisije 1. maja 1989 razporejen v DE Izparilniki, kjer je opravljal dela dodelovalca izparilnikov. Tudi v novem delovnem okolju se je hitro znašel. Kasneje je svoje izkušnje znal prenašati tudi na mlajše sodelavce.

Svoj prosti čas Drago preživlja aktivno, saj se ukvarja s kegljanjem in ribolovom, kjer najde sprostitev za telo in dušo.

Ob tej priložnosti se mu zahvaljujemo za ves trud in delo, ki ga je opravljal skupaj z nami. Želimo mu obilo zdravja ter še mnogo prijetnih dni.

Sodelavci DE Izparilniki x

ZDRAVJE

Kajenje

VERA SPENDL
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Kajenje poznamo vsi, kadilci in nekadilci. Vsak ima o kajenju in kadilcih svoje mnenje, vsak ima tudi pravico, da to mnenje glasno pove. Kajenje je v današnjem času postalo najbolj razširjena droga. Ljudje se na nekadilce in kadilce delimo že okoli 15. leta, od srednješolskih let dalje, ko mislimo, da smo dovolj odrasli, da začnemo kaditi. Toda vsak posameznik ima pravico ogroziti svoje življenje. Znano je, da v svetu vsakih deset sekund zaradi kajenja umre ena oseba. Kadilci bi se sami morali zavedati, da jim kajenje škoduje.

Zgodovina

Začetke kajenja lahko najdemo v verskih obredih Indijancev. Zgodovina tobaka in tobačnih izdelkov sploh pa se za Evropejce začne 12. oktobra 1492, ko se je Krištof Kolumb izkrcal na enem od Bahamskih otokov. Ob izkrcanju so ga pozdravili domačini in mu prinesli razna darila, med njimi tudi velike posušene liste takrat še neznane rastline. Kolumb je v ladijski dnevnik zapisal, da je srečeval moške in ženske, ki so v rokah imeli nekakšen ogenj in kadili. Ti moški so v rokah nosili nekakšno kadilno cev, v kateri so bila zelišča. Na enem koncu so to cev prižgali, na drugem koncu pa vdihavali dim. Ob vrnitvi v Španijo je Kolumb poročal tudi o tej nenavadni navadi.

Tobak je potem osvojil Evropo. Proti vzhodu je šel predvsem po zaslugi Jana Nicota, francoskega poslanika na portugalskem dvoru. Po njem je tobačna rastlina dobila ime *Herba nicotiana*, njen glavni alkaloid pa nikotin. Nicot je okrog leta 1560 poslal nekaj primerkov te rastline Katarini Medičejski, materi takratnega francoskega kralja. Ob tem je poročal o veliki

zdravilni moči te rastline in ji pripočil njuhanje v prah zdrobljenih tobačnih listov. Tobakovo zelišče so imeli za rastlino, ki zdravi vse bolezni. Novica se je v Evropi hitro razširila. V Anglijo je leta 1586 prvi prinesel kajenje sir Francis Drake, in to v obliki kajenja pipe. Tedaj so se že pojavili prvi nasprotniki. Kmalu po razširitvi tobaka in z njim kajenja po Evropi so se začeli oglašati razni pisci, ki so nasprotovali hvali tobaka kot vseplošnemu zdravilu in njegovi uporabi za kajenje. Eden glavnih nasprotnikov je bil angleški kralj James I., ki je kajenje opisal kot za oči nagnusno navado, ki je zoprna za nos, škoduje možganom in je nevarna za pljuča. Kljub velikemu številu nasprotnikov pa se je kajenje širilo.

Pojavile se cigarete in množično uživanje tobaka.

V 17 in 18. stoletju so se kadilne navade ljudi bistveno spremenile. V Španiji in na Portugalskem so večinoma kadili cigarete, v Angliji, Nemčiji in na Nizozemskem pa pipe. Šele v napoleonskih vojnah, ko so se srečali angleški vojaki in španski običaji, se je kajenje razširilo po Angliji. Drugi Evropejci so se najbrž naučili kaditi cigarete od Turkov in Rusov leta 1854 med krimsko vojno. Od tega časa se je kajenje cigaret hitro razširilo po celem svetu. Prav cigareta, v papir zaviti tobak, je z možnostjo inhaliranja tobakovega dima omogočila množično uporabo. V 19. in 20. stoletju se je razvila tobačna industrija, z nastankom filmske industrije pa se okrog leta 1940 pojavijo prve reklame, ki so prikazovale tobak kot vir užitek. Šele z razvojem kemije se začne množična uporaba cigaret.

Sestava

V tobačnem dimu je več tisoč različnih kemijskih spojin v plinastem ali tekočem stanju ali v obliki mikroskopskih delcev. Najpomembnejši in eden najnevarnejših je nikotin. Poleg tega so v cigaretnem dimu še katran, aldehidi, ogljikov monoksid, ketoni, piridini, fenoli, amoniak, metanol, žveplov dioksid in še mnogi drugi.

Učinki tobakovega dima na organizem:

- katran draži sluznico dihal,
- nikotin slabi vid,
- nikotin vpliva na avtonomni živčni sistem, vzbuja občutek užitka,
- nikotin škodljivo vpliva na srce in obtočila,
- nikotin se razgradi v jetrih,
- nikotin hromi funkcijo spolnih žlez,
- nikotin se deloma nespremenjen izloči skozi ledvice.

Nikotin

Kot vidimo iz zapisov o škodljivosti, je nikotin gotovo najpomembnejši in najbolj škodljiv del cigaret. Spada med hujše živčne strupe in se – razen v cigaretah – uporablja kot poljedelski insekticid. Nikotin, ki s kajenjem prehaja v kri, deluje bolj ali manj izrazito na različne telesne organe. Nekatere učinke je zelo lahko ugotoviti. Temperatura kože se npr. pri kajenju že ene same cigarete zaradi skrčitve kožnih žil zmanjša s 35 °C na samo 30 °C ali celo manj. Še preprostejše lahko opazimo delovanje nikotina na število srčnih utripov, ki se med kajenjem in po njem poveča. Akutni učinki zastrupitve z nikotinom so bruhanje, glavobol, vrtoglavica, bledica, tresenje rok, izkašljevanje in splošna oslabelost organizma. Pri hudih zastrupitvah nastopi smrt zaradi ohromitve možganskega centra za dihanje in bitje srca. Posledice kronične zastrupitve z nikotinom se kažejo še posebej pri dolgoletnih kadilcih.

Količina nikotina v cigaretah se giblje od 0,5 do 2 miligramov v eni cigareti, v nekaterih pa celo več.

Katran

Nekatere škodljive snovi v tobakovem dimu vsebujejo tudi kondenzat dima ali tobakov katran. Pri cigaretah s filtrom se njegova količina giblje med 15 in 25 miligrami v eni cigareti. Pri kajenju 10 cigaret na dan se ga v 10 letih na sluznico prilepi približno 1 kilogram. Del se ga sicer izloči z za kadilce značilnim kašljanjem. Preostali katran ostane predvsem v pljučih, kar močno povečuje nastanek pljučnega raka.

Posledice

Kajenje je eden večjih vzrokov za smrtnost, gotovo pa je največji izmed tistih, ki se jih da preprečiti. Vsak dan

v povprečju umre več tisoč ljudi prav zaradi kajenja in njegovih posledic. Kajenje pomori tako več ljudi kot epidemija.

Kajenje ne povzroča samo smradu na obleki, rumenih zob in obupnega zadaha, ampak še veliko drugih nevšečnosti in predvsem bolj pomembnih bolezni. Kajenje vpliva na 17 vrst raka, med njimi je najznačilnejši pljučni rak. Poleg tega pa so pomembni še rak na grlu, žrelu, ustni votlini, požiralniku, želodcu ... Kajenje povzroča tudi kronični kašelj, vnetje bronhijev in druge pljučne bolezni. Med drugimi vpliva na že značilne bolezni, kot so astma, napadi angine, vročica in druge. Vdihavanje tobakovega dima je pomembno tudi za srce in ožilje, saj je nikotin eden glavnih vzrokov za srčni infarkt, poleg tega pa sam tobačni dim zožuje srčno arterijo in tudi drugače škodi srčnim venam in arterijam.

V zadnjem času vedno bolj poudarjajo vpliv kajenja na novorojenčke, saj so dojenčki, katerih mame so med nosečnostjo kadile, v povprečju dosti lažji, prav tako pa kajenje v času nosečnosti povečuje možnost rojevanja slabše razvitih otrok. Vpliv pa ima tudi na ženske. Zmanjša se plodnost, poleg tega pa kadilke v povprečju večkrat splavijo kot nekadilke.

Dve glavni posledici kajenja sta gotovo pljučni rak in kronični bronhitis.

Statistika

Kajenje je najbolj razširjena narkomanija med ljudmi, saj podatki kažejo, da je v zgodnjih devetdesetih letih kadilo kar 1,1 milijarde ljudi na našem planetu. Samo na Kitajskem je 300 milijonov kadilcev.

Starost, pri kateri ljudje pokadijo prvo cigareto, iz leta v leto pada. V veliko državah začnejo kaditi otroci že pred 15. letom starosti.

Povzeto po:

<http://baza.svarog.org/medicina/kajenje.php> x

SLOVARČEK: MIOID – KONTRAKTILNA STRUKTURA PRI NEVRETEŃARJIH, EKOSEZA – HITER ŠKOTSKI PLES, EDSON – AMERIŠKI FILMSKI IGRALEC (RICHARD, 1954, VOD SMRTI), OAKDAČE – MESTO V KALIFORNIJI PRI SAN FRANCISCU, URE – REKA V SEVERNI ANGLIJI, PRITOK REKE OUSE, TAŠI – KRAJŠA SAMURAJSKA SABLJA.

KRIŽANKA S PREGOVOROM – ZNAMKE AVTOMOBILOV						SESTAVIL: JANKO ŠEGULA	ROMUNSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV	LETALO	REDKA KOVINA (Y)	JAPONSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV	ALPSKE REŠEVALNE SANI	KRAJŠA SAMURAJSKA SABLJA	NEMŠKA ZNAMKA MINI AVTOMOBILOV	POSOJEVALEC DENARJA
1	2	3	4	5	6	JAPONSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV					5			
7	8	9	10	11	12	PROSTOR ZA TURISTE Z AVTOMOBILI		1		8				
13	14	15	16	17	18	PREBIVALEC CIRNIKA								
	19	20	21	22		MRAK, MRAČNOST								
TALUM	JAPONSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV	STROJ, NAPRAVA	ANGLŠKI NOGOMETNI KLUB	KIJ, TOLKAČ	KONTRAKTILNA STRUKTURA NEVRETEŃARJEV	16					REKA NA PELOPONEZU KOREJSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV			
ŠVEDSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV		19			ZDRAVILNA RASTLINA, ZAJČJA DETELA VALENTIN ENČEV						TINKARA KOVAČ ŽLAHTNA KOVINA (AU)	3		
ADMINISTRACIJA							TRAVNATA RAVAN BREZ DREVEV V ŠPANJIJI IN JUŽNI AMERIKI	JANIS JOPLIN	HITER ŠKOTSKI PLES	IGOR ZABEL NEMŠKA ZNAMKA AVTOMOBILOV		LATINSKO-AMERIŠKI REVOLUCIONAR (CHE GUEVARA, 1928-1967)	FRANCOSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV	
STROKOVNJAK ZA ZASTEKLEEVANJE	2					22								
REKA V SEVERNI ANGLIJI			15	PRVA ČRKA HEBREJSKE ABECEDE	PRIMORSKO DREVO, MASLINA PUSTOST, MRKOST						GRŠKI LADJAR ONASSIS			
REMIJU PODOBNA IGRA S KARTAMI						21		ORANJE SAMORODNA TRTA		14	TROTIL			
STROKOVNJAK ZA ITALIJANSKI JEZIK											SKANDINAVSKI DROBIZ BIBLIJSKO IME ZA JERUZALEM			4
TALUM	FRANCOSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV	KRALJ ŽIVALI NAJET DELAVEC, PLAČAN NA DAN		10	OZEBLIST, OZEBLINA MESTO V HRVAŠKEM PRIMORJU							SAŠO OZBOLT		
PETER ZONTA	13		MEDNARODNA SMUČARSKA ZVEZA NEMŠKI IGRALEC (KLAUS)				NEBESNA MODRINA, SINJINA	17				TELUR TLOČRT, NACRT TAL OBJEKTA		
NEMŠKI SKLADATELJ (LUDWIG, 1807-1883)				NEON ČEŠKA ZNAMKA AVTOMOBILOV			MOŠKI PEVSKI GLAS SLOVENSKI PEVEC (BRACO)							
PREBIVALKE UNIS PRI SENTJURJU									KOLOIDNA RAZTOPINA GENERALNI SEKRE TAR OZN (KOFI)			SLAP V GORNJI SOŠKI DOLINI (106 M)	SLOVENSKI PISATELJ (ČANKAR, 1876-1918)	
BALKON PRI GORENJSKI KMEČKI HIŠI	18				JOLANDA KRAJŠE IZVIRNI KRAK TAJSKE REKE MENAM	6				VPLIVNA SKUPINA LJUDI GLAŠ ČRIČKA	11			
AMERIŠKI FILMSKI IGRALEC (RICHARD, 1954)							ŽIVINO-REJSKA FARMA V ZDA LIDIJA OSTERC				PODZEMNI HODNIK NOVI SAD			20
MESTO V KALIFORNIJI, PRI SAN FRANCISCU	12			9					OKRASNA CVETLICA					
IME DVEH GRADOV V VERSAJSKEM PARKU									JAPONSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV					7

KOLESARJI

Uprava in sindikat Taluma organizirata udeležbo na 5. kolesarskem maratonu POLI, ki bo **v soboto, 8. septembra 2007**, v Moškanjcih pri Ptuj. Prijaviti se je treba najkasneje **do torka, 4. septembra 2007**, pri Ireni Novak (int. št. 449), vse preostale informacije pa dobite pri Slavku Krajncu.

Prijava naj vsebuje: ime in priimek, matično številko, DE/sluzbo, naslov bivališča, letnico rojstva ter velikost majice in rokavic.

Zbrali se bomo ob 9. uri na prireditvenem prostoru v Moškanjcih; če se le da, pridite v Talumovih kolesarskih dresih.

Start maratona Maxi POLI (65 km) je ob 11.00, start maratona Mini POLI (30 km) pa ob 11.20. Družabni program se bo začel ob 15.00.

Moja zadnja cigareta.